

сентябрь 2016

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

2016-yil 28-sentyabr, chorshanba

№ 39 (998)

1996-yil dekabrda chiqqan boshlagan

Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz

www.uzhurriyat.uz

АХБОРОТ ХУРУЖЛАРИГА ҚАРШИ қандай курашим даркор

Ахборот хуружларига қарши курашда курашнинг тизимли бўлиши, унинг зарур ҳуқуқий базаси шакллантирилгани ўта муҳим. Шу боис ахборот хавфсизлигини таъминлашга қаратилган алоҳида қонун ҳужжати қабул қилиш масаласи кўриб чиқиши керак.

⇒ 4-бет

Бир ҳадис тарбияси

Ёки "Уч ёшдан сўнг кеч..." мақоласини ўқиб

Шу нуқтаи назардан олиб, қараладиган бўлса, "Hurriyat" газетасининг кейинги сонларида япон олими, руҳият билимдони Масару Ибуканинг "Уч ёшдан сўнг кеч" деб номланган қўлланмасидан парчалар chop этилиб муҳим масала ўртага ташланган.

⇒ 6-бет

Қўйма иборалар устаси

Бугун ҳар бир ўзбек китобхони Абдулла Қодирийни миллий романчилигимиз асосчиси дея эъзозлайди. Фикримизча, у замонавий ўзбек адабиёти раънақида қандай ҳисса қўшган бўлса, миллий матбуотимиз, журналистикамиз шаклланишидаги хизматлари ҳам шунчалик улғурди.

⇒ 7-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев 22 сентябрь кuni Қозоғистон Республикаси Бош вазири Аскар Маминини қабул қилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Ўзбекистон Республикаси Қонунини имзолади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев «Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида» ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Ўзбекистон Республикаси Қонунини имзолади.

Бразилиянинг Рио-де-Жанейро шаҳрида ўтказилган XV Паралимпия уйинларида муваффақиятли иштирок этган спортчиларимиз «Тошкент» халқаро аэропортида кенг жамоатчилик томонидан тантанали кутиб олинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев «Рио-де-Жанейро шаҳрида бўлиб ўтган XV Паралимпия уйинларида юқори натижаларга эришган спортчи ва мураббийлардан бир гуруҳни муқофотлаш тўғрисида»ги фармонни имзолади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини имзолади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва-зифасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини имзолади.

Ҳарбий-қурилиш йўналишидаги Самарқанд академик лицейига ўқишга қабул қилинган ўқувчилар ўзбек тили фани бўйича илк машғулотга кирганларида ўқитувчи уларга «Она тили ва адабиёт фанини нима учун ўрганамиз?» деб савол берди. Ўқувчилар турлича фикр айтди:

«Тилимиз ва адабиётимизнинг бойлигини англаш учун»;
«Ўз фикримизни она тилимизда изҳор этиш учун»;
«Ўз она тилини билмаган, уни ҳурмат қилмаган одам бошқа тили ҳам ҳурмат қилмайди»;
«Менимча, биз ҳарбийлар она тилида сўзлашишни билсак бўлди. Уни чуқур ўрганишимизга зарурат йўқ, деб ўйлайман. Биз кўпроқ жанговар ва руҳий тайёргарликни оширишимиз лозим».

Ана шу фикрдан сўнг ўқитувчи ўзи ўртага ташлаган саволга жавоб бериш билан бирга ҳарбий йўналишидаги лицейда ўзбек тили ва адабиёти фанлари ўқитилишининг аҳамияти ҳақида сўзлади.

— Алишер Навоийнинг «Тилга ихтиёрсиз — элга эътиборсиз» деган ҳикмати ҳаммамиз яхши биламиз-а? — ўқувчиларга юзланди у. — Буюк маърифатпарвар бобомиз Абдулла Авлоний «Ҳар бир миллатнинг дунёда борлигини қўрсатдурган ойинаи ҳаёти тил ва адабиётидур», деб айтган. Мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг «Юксак маънавият — енгилмас куч» асаридан ана шу фикрлар умумлаштирилиб, она тилига ҳолат аниқ ва лўнда таъриф берилган: «Ўзликни англаш, миллий онг ва тафаккурнинг ифодаси, авлодлар ўртасидаги руҳий-маънавий боғлиқлик тил орқали намоён бўлади. Жамияти зағу фахрлар инсон қалбига, аввало, она тилининг, она тилининг бетакдор жозибаси билан сингади. Она тили — бу миллатнинг руҳидир».

Шунинг учун ҳам биз она тилини таълимнинг барча босқичларида ўрганамиз. Қайси касб, мутахассислик бўлишидан қатъи назар, талабаларга аввало она тили ва адабиёт ўқитилади. Сиз, келгусида ҳарбий бўлишни мақсад қилган ёшлар ҳам она тилини қанчалик чуқур ўрганишга, она Ватанимизга садоқатингиз шунчалик кучли бўлади.

Ўқитувчи Дилафүз Нейматова-нинг лицей биринчи курси ўқувчилари билан илк танишуви, дарс машғулотли, олатда, ана шундай кечади. Бу сўхбатдан сўнг ёшларнинг фанга қизиқиши ортиб, ўқишга муносабати ўзгаради. Дарсдан кейинги тўғрақ машғулотларда қатнашувчилар сафи кенгайди. Ҳарбий йўналишидаги лицей ўқувчиларининг вилоят, мамлакат миқёсида ўзбек тили ва адабиёти фанлари бўйича олимпиадалар, турли ижодий ва ишловлар танловида муваффақиятли иштирок этиши боиси ҳам шунда бўлса, ажаб эмас.

— Тиллар кафедраси мудири Дилафүз Нейматова лицейининг юксак маҳоратли, интилувчан педагогларидан бири, — дейди ҳарбий-қурилиш йўналишидаги Самарқанд академик лицейи директори Ҳикматилло Норқораев.

— 12 йилдан буюн жамоамизда меҳнат қилиб, ёш бўлишига қарамай ҳамкасблари ўртасида ҳурмат-этибор қозонган. Бунга ўз фанини пухта билиши, изланувчан ва ижодкорлиги билан эришди. Ўқувчилари ҳар йили фан олимпиадаси ва бошқа танловларда муваффақиятли иштирок этади. 2014 йилда ўзбек тили ва адабиёти фанларидан яратган «Таълим технологияси» қўлланмасидан бугунги кунда мамлакатимиздаги касб-хўнаро коллежларида фойдаланилмоқда. Утган йили эса мамлакатимизда биринчилар

қаторида ўрта махсус, касб-хўнаро таълими муассасалари ўқувчилари учун электрон дарсликлар ишлаб чиқди. У ёшларга ўзбек тили ва адабиётдан билим бериш билан бирга, уларни она Ватанга садоқат руҳида тарбиялаш, ёшлар онги ва қалбига истиқлол ғояларини сингдиришга ҳам салмоқли ҳисса қўшмоқда.

Лицей ўқитувчиларининг айтишича, муаллимнинг «Ўзбек тилида сўз ясалишини эртақ усулида ўргатиш», «Ўзбек тилида кўчма маънолар», «Алишер Навоий насрий асарлари ҳақида маълумот» сингари 50 дан ортиқ дарс ишланмалари ҳам мутахассислар томонидан эътироф этилган. Айни пайтда у «Ўзбек тилида ҳарбийча сўзларнинг изоҳи луғати»ни тузиш устида иш олиб бормоқда.

Ватанимиз мустақиллигининг йитирма беш йиллиги арафаси-

да Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримов фармонида мувофиқ Дилафүз Нейматова «Шўҳрат» медали билан тақдирланди.

— Ўшбу юксак муқофотта сазовор бўлишимиз, ўқитувчиларнинг меҳнати давлатимизнинг доимий эътиборида эканининг ифодаси бўлди, — дейди у. — Бугун ўқитувчи меҳнатига муносиб ҳақ олаётми. Таълим муассасаларида яратилган шароит ва имкониятлар ҳавас қилса арзигulik. Лицейимиз мисолида айтганим бўлсам, беш йилдан бери 2007 йилда капитал реконструкция қилиниб, замон талаблари даражасига келтирилди. Синфхоналаримиз зарур жиҳозлар билан таъминланди. Ахборот-ресурс марказида тўққиз мингдан ортиқ дарслик, бадиий ва илмий китоблар мавжуд. Таълим жараёнида замона-

вий ахборот технологияларидан кенг фойдаланамиз.

Лицейимизда ўқувчилар давлат томонидан турар жой, озиқ-овқат билан тўлиқ таъминланади. Уларнинг дарсдан кейинги вақти ҳам шу ерда ўтади. Бу биз ўқитувчилардан улар билан кўпроқ ишлаш, машғулотлардан кейинги бўш вақтида турли маданий тадбирлар уюштиришни тақозо этади. Шундан келиб чиқиб, тўғрақ машғулотларда бадиий асарлар саҳналаштирамиз, адабий кечалар, шoir ва ёзувчилар билан ижодий учрашувлар уюштирамиз. Бу тадбирлар бўлажак Ватан ҳимоячиларида ўзбек тили ва адабиётига меҳр уйғотиш, уларни мард ва жасур, ватанпарвар инсонлар этиб тарбиялашга хизмат қилмоқда.

Ҳ.ҲАСАНОВ,
ЎЗА мухбири

ОНА ВАТАНИМИЗГА МУҲАББАТНИ ОНА ТИЛИМИЗДА АЙТАМИЗ

САЙЛОВ - 2016

ОКРУГ САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ: вазифалар белгилаб олинди

Мамлакатимизда муҳим сиёсий жараён — Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида пухта ҳозирлик қилилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи 14 округ сайлов комиссияларида дастлабки мажлислар ўтказилиб, вазифалар белгилаб олинди.

Сайловнинг умумэтироф этилган халқаро демократик стандартлар ва сайлов тўғрисидаги миллий қонунчиликка қатъий риоя қилинган ҳолда ўтказилишида округ сайлов комиссиялари алоҳида ўрин тутди. Шу боис қонунга мувофиқ округ сайлов комиссияларида аъзоликка номзодлар дастлаб Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгаши мажлисларида атрофчи муҳокама қилиниб, комиссиялар жамоатчилик ўртасида катта обур-эътиборга сазовор юртдошларимиздан иборат таркибда шакллантирилди.

— Мамлакатимизнинг барча ҳудудларида бўлгани сингари Қорақалпоғистон Республикасида ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови кампанияси қизгин паллага кирмоқда, — дейди 1-Қорақалпоғистон округ сайлов комиссияси раиси У.Жалмонов. — Округ сайлов комиссияси фаолиятини олиб бориш учун барча шарт-шароит яратиб берилди. Янги қурилган Ёшлар марказида ажратилган хоналар за-

рур техника воситалари билан тўлиқ таъминланган, комиссия аъзоларининг навбатчилиги ташкил этилиб, иш бошлаб юборилди.

— Округ сайлов комиссиясининг биринчи мажлисида сайловчиларнинг сайлов кампаниясининг барча босқичлари ҳусусида мунтазам хабардор қилиб бориш, марказий ва вилоят оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорликни кучайтириш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилди, — дейди 2-Андижон округ сайлов комиссияси раиси О.Мирзаев. — Округ сайлов комиссияси қарори билан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ёритиш бўйича Андижон вилояти матбуот маркази ташкил этилди. Марказнинг асосий вазифаларидан бири оммавий ахборот воситалари вакилларининг сайлов кампанияси жараёни билан боғлиқ маълумотлардан фойдаланиш учун кенг имкониятлар яратилган иборатдир.

— Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг 2016 йил 23 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Президенти сай-

ловини ўтказувчи округ сайлов комиссияларининг шахсий таркибини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ 7-Самарқанд округ сайлов комиссиясининг биринчи мажлисида кун тартибига қўйилган масалалар атрофида муҳокама қилинди, — дейди 7-Самарқанд округ сайлов комиссияси раиси Ф.Тошев. — Округ сайлов комиссиясининг аъзолари ўртасида вазифалар тақсимланиб, аниқ режалар белгилаб олинди. Сайлов участкалари тузишни ташкиллаштириш, сайлов комиссиялари бинолар ва бошқа зарур воситалар билан таъминланишини назорат қилиш, оммавий ахборот воситаларида комиссия фаолияти ҳар томонлама ёритилишини амалга ошириш каби қатор вазифаларга алоҳида эътибор қаратилди.

13-Қашқадарь округ сайлов комиссияси раиси И.Жўраевнинг айтишича, Марказий сайлов комиссиясининг қарори асосида Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи 13-Қашқадарь округи тузилган. Комиссиянинг 2016 йил 23 сентябрда қабул қилинган қарорига биноан 13-Қашқадарь округ сайлов комиссиясининг шахсий таркиби тасдиқланиб, маҳаллий матбуотда эълон қилинди. Шунингдек, округ сайлов комиссиясининг дастлабки мажлисида иш режаси ҳам тасдиқланиб, вазифалар тақсимланди.

14-Тошкент шаҳар округ сайлов комиссияси раиси А.Юнусхўжаев оммавий ахборот воситалари ходимларига округ сайлов комиссияси томонидан ўтказилган биринчи мажлис ва унда қабул қилинган қарорлар ҳақида ахборот берди. Мажлисда, ҳусусан, сайлов комиссияси аъзоларининг хизмат вазифалари тақсими, сайлов участкаларини тузишга тайёргарлик қилиш масалалари кўриб чиқилган. Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонунининг жойлардаги ижросини назорат қилиш ва сайлов участкаларига амалий ёрдам кўрсатиш мақсадида округ сайлов комиссияси аъзолари туманларга бириктирилди.

Округ сайлов комиссияларининг мажлисларида очиклик ва ошкороликни таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Шу мақсадда ҳар бир округда оммавий ахборот воситалари ходимлари учун брифинглар ташкил этилиб, сайлов жараёнидаги бориш ҳусусида хабардор этиб боришмоқда.

Мухтасар айтганда, мамлакатимизнинг барча ҳудудларида Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини тайёргарлик қилиш ва уни ўтказиш бўйича асосий тадбирлар дастурига мувофиқ тайёргарлик ишлари қизгин давом этмоқда.

ЎЗА

ШАРҲ

Ёшлар манфаатининг ишончли ҳимоячиси

«Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни бугунги кунда ёшлар манфаатларини ишончли ҳимоя қилувчи ҳужжат бўлиб ҳисобланади.

Қонунда ёшлар бўйича давлат сиёсатининг мақсадлари ва тамойиллари, ёшларнинг ҳуқуқий ва ижтимоий муҳофазаси масалалари, таълим олиш ҳуқуқи, иқтисодий ёшларга нисбатан давлат қўмагини амалга ошириш каби жамият ривожланиши учун зарур ва долзарб масалалар қамраб олинган. Жумладан, қонунга мувофиқ ёшларга оид давлат сиёсатининг субъектлари сифатида давлат ҳокимияти ва бошқаруви идоралари, ёшлар номидан уларнинг жамоат бирлашмаларининг фаолият кўрсатиши белгилаб қўйилди.

Ушбу қонун 4 та боб ва 33 та моддани иборат.

Бу борда таъкидлаш лозимки, демократик-ҳуқуқий ва очик жамият барпо этишимиз нуқтаи назаридан келиб чиқиб, қонунда ёшларга оид давлат сиёсатининг асо-

сий принциплари сифатида қуйидагилар мустаҳкамлаб қўйилган:

- очиклик ва шаффофлик;
- ёшларга оид давлат сиёсатини рўбига қақаришда ёшларнинг иштироки этиши;
- ёшлар ташаббусларини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш;
- маънавий, ахлоқий ва маданий қадриятларнинг устуворлиги;
- ёшларнинг камситилишига йўл қўйилмаслиги.

Кўриниб турибдики, бу принцип ёшлар тарбиясида ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга.

Қонуннинг яна бир муҳим жиҳати, у ҳам бўлса, унда ёшларга оид давлат сиёсатининг асосий йўналишлари алоҳида моддала белгилаб қўйилмоқда. Уларга, ёшларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш;

ёшларнинг ҳаёти ва соғлиғини сақлаш;

ёшларнинг маънавий, интеллектуал, жисмоний ва ахлоқий жиҳатдан камол топишига қўмаклашиш;

ёшлар учун очик ва сифатли таълимни таъминлаш;

ёшларни ишга жойлаштириш ва уларнинг бандлиги учун шарт-шароитлар яратиш;

ёшларни ватанпарварлик, фуқаролик туйғуси, бағрикенглик, қонунарга, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида, зарарли таъсирлар ва оқимларга қарши тура оладиган, ҳаётда бўлган қатъий ишонч ва қарарларга эга қилиб тарбиялаш;

ёшларни ахлоқий негизларни бузишга олиб келадиган хатти-ҳаракатлардан, терроризм ва диний экстремизм, сепаратизм, фундаментализм, зўравонлик ва шафқатсизлик ғояларидан ҳимоя қилиш;

ёшларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш;

иқтисодий ва истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш ҳамда рағбатлантириш;

2

Ёшлар манфаатининг ишончли ҳимоячиси

«Бошлангичи I-бета»

ёшлар тadbиркорлигини ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш;

ёшларда соғлом турмуш тарзига интилишни шакллантириш, шунингдек уларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш ва ёшлар спортини оммавий ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш;

ёш оилаларни маънавий ва моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, улар учун муносиб уй-жой ва ижтимоий-маиший шароитларни яратиш бўйича комплекс чора-тадбирлар тизимини амалга ошириш;

ёшларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини рўйбга чиқариш борасида фаолият кўрсатадиган халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликни ривожлантириш каби нормалар киритилган.

Қонунда 5 та асосий тушунча берилган, яъни «ёшларга оид давлат сиёсати», «ёшлар (ёш фуқаролар)», «ёш оила», «ёш мутахассис», «ёшлар тadbиркорлиги» тушунчаларининг мазмун-моҳияти очиб берилган ҳамда ёшларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари мустаҳкамланган.

Жумладан, «ёшлар (ёш фуқаролар)» деганда, 14 ёшга тўлган ва 30 ёшдан ошмаган шахслар назарда тутилмоқда.

«ёш оила» тушунчасига ҳам таъриф берилган. Унга кўра, ёш оила деганда, эр хотиннинг иккиси ҳам ўттиз ёшдан ошмаган оила ёхуд фарзанд (бола) тарбиялаб voyга етказётган ўттиз ёшдан ошмаган ёлғиз отадан ёки ёлғиз онадан иборат бўлган оила, шу жумладан, никоҳдан ажралган, бева эркак (бева аёл) тушунилади.

Қонунда ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширувчи давлат органларининг тизими ва уларнинг ваколатлари мустаҳкамланган. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, таълимни давлат томонидан

бошқариш органлари ва таълим муассасалари, давлат соғлиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасалари, маданият ва спорт ишлари бўйича органлар, меҳнат органлари, прокуратура органлари, ички ишлар органлари, адлия органлари, мудофаа ишлари бўйича органлар мамлакатимизда ёшларга оид давлат сиёсатини оширишда қандай вазирликларга эга бўлишлари мустаҳкамлаб қўйилди.

Бундан ташқари, қонунда ёшлар нодавлат нотижорат ташкилотларининг ҳуқуқий мақоми, шунингдек улар фаолиятининг давлат кафолатлари белгиланган.

Шунингдек, қонунда ёшлар ҳуқуқлари ва эркинликларининг кафолатлари, ёшларнинг ижтимоий ҳимоя қилиш кафолатлари, иқтидорли ва истеъдодли ёшларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш, ёшлар тadbиркорлигини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш масалалари алоҳида- ало-

ҳида моддаларда ўз аксини топганлигини таъкидлаб ўтиш жоиз.

Қабул қилинган қонуннинг яна бир ўзига хос жиҳати шундан иборатки, унда ёшларни ва ёш оилаларни ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикасида ёшлар ижтимоий хизмати фаолият кўрсатиши белгиланган бўлиб, ёшлар ижтимоий хизмати фаолиятининг йўналишлари қуйидагиларни қамрайди:

ёш фуқароларга психологик-педагогик, юридик ёрдам кўрсатиш ва масалалар бериш; имконияти чекланган ёш фуқароларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш;

ёш оилаларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш; таълим ва меҳнат жамоаларида ёшларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини рўйбга чиқаришга қўллаш;

ёш мутахассисларга янги иш жойига мослаштиришда, уларни қайта тайёрлашга ва уларнинг малакасини оширишга, шу-

нингдек қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда уларни уй-жой билан таъминлашга қўллаш;

войга етмаганлар учун ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларида ижтимоий ёрдам кўрсатиш;

озодликдан маҳрум этиш жойларидан ва ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларидан қайтиб келган ёш фуқароларни ижтимоий мослаштириш;

ёшлар тadbиркорлигини ривожлантиришга қўллаш; ҳуқуқий тарғибот, ёшларни ишга жойлаштириш, таълим олиш ва касбий тайёргарлик борасида, бўш вақтини мазмунли ўтказиш, туризм ва

Ишонамизки, қонун ёшларимизнинг тарбия топиб, билим олиб, касб-хунар эгаллаб, оила қуриб, ўзларига яратилаётган имтиёزلардан оқилона фойдаланиб жамиятда ўзларининг муносиб ўринларини топишларида ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилади.

Одилжон ТОЖИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси
қонунчилик палатаси депутати

МУШОҲАДА

Биринчи Президент...

Бу улуг ном энди бунёдкор халқимизнинг онгу шуурида, вужуди ва қалбиди бир умрга муҳрланиб қолишига асло шубҳа йўқ. Бунини шу азиз заминнинг фарзанди бўлган ҳар бир фуқаро тасдиқлайди.

ХАЛҚ ЎЗИ ТАНАЛАН ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДАН ОҒИШМАЙДИ

Халқимиз азалдан қандай оғир йўқотишлар, мусибатлар ва машаққатларга дуч келмасин, барчасини ўзининг метин ироласи, тоғдек сабр-бардоши билан енгиб ўтган. Айни мана шундай юксак инсоний фазилати билан тарихда яхши ном қолдирган ва бутун ҳам шундай бўлмоқда.

Вақт — олий ҳакам. Инсон ҳар қандай айрилиққа кўникиши мумкин. Бироқ бутун бутун дунё тан олган, юксак эътироф этаётган мамлакатни мустақиллик ва тараққиёт сари далил етказиб, халқни қуллиқ исқанджасидан озод қилган, унга ишонч ва гурурнинг қайтариб берган Президент ҳақида гап борар экан, тан олиш керак, барчамиз гўё суянган тоғимиздан ажралгандек ҳис этдик ўзимизни. Бунинг боиси шундаки, Ватанга муҳаббат ҳисси аввало, Президент тимсолида намоён бўлади. Халқ эса Йўлбошчиға эргашади, юксак инсоний фазилатларини ўзида мужассам этишга интилади. Таъбир жоиз бўлса, ўзгалар бир мамлакатга унинг раҳбарига қараб баҳо беради, ўз ўрнида муносабат ҳам шунга яраша шаклланади.

Таъкидлаш жоизки, истиқлолимизнинг ўтган 25 йиллик даврида Ўзбекистонга бўлган муносабат Ислам Каримов тимсолида тамомилан янгича тус олди. Бизни тан олган, ютуқларимизга ҳавас билан қараётган, бизга ўхшашни тастайган давлатлар сони ошди. Зеро, ўтган қисқа даврда қўллаб-қувватлаш зафарли марраларни қўлга киритганимиз, улкан ислохотларни амалга ошириб, ўзимиз орзу қилган турмуш тарзини йўлга қўйиб олганимиз айни вақтда бутун жаҳон ҳамжамиятининг ҳавасини уйғотмоқда, десак, му- болага бўлмайди. Энг муҳими, ҳозирда айрим гегемон давлатларда турли низола, қарама-қаршиликлар, тўқнашувлар юз бераётган бир вақтда юртимизда тинчлик-осойишталик ҳукм сураётгани, бу эзгу сиёсатга жамият тараққиётининг энг устувор шартларидан бири сифатида қараётгани ҳар қанча ўрганишга лойиқ ноёб тажриба сифатида эътироф этилаётгани ҳам айни ҳақиқатдир.

— «Биз учун мустақиллик энг аввало, ўз тақдиримизни қўлга олиш — ўзлитимизни англаш, миллий қадриятларни, урф-одатларимизни тиклаш, ҳаммамиз учун муътабар шу заминда, ҳар бир хонадонда тинчлик, осойишталик, барқарорликни сақлашдир», — деган эди Биринчи Президент. Мустақилликнинг дастлабки йилларида айтилган бу эзгу ғоя ўзининг юксак самарасини берганини қўллаб-қувватлашда кўришимиз мумкин. Мана шундай ҳаётбахш сиёсатини илгари сурган Ислам Каримов замонамизнинг улуг сиёсатчиси, узоқни кўра оладиган ва стратегик фикр юритадиган буюк шахс сифатида чуқур ном қолдирганини бутун дунё эътироф этмоқда.

Дарҳақиқат, ҳар бир инсон Ватанини озод ва обод қилган Йўлбошчисига муҳаббатини ҳамма нарсалардан устун деб билади. Халқнинг фаровон турмуши йўлида жонини ҳам амаган улуг инсонни бир умр ёрқин хотиралар билан эслайди. У бошлаб берган тараққиёт йўлидан оғишмай олган интилади. Бинобарин, ҳаёт давом этар экан, меҳр билан экилган ниҳоллар қўкка бўй чўзиб юксалишда, мева беришда давом этади.

Ҳаётнинг биз билган ва билмаган қонуни шу бўлса керак...

Карим НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори,
профессор

Бурчимизни адо этиб, бунёдкорликка ҳисса қўшайлик

Жисмоний шахслар ҳар йили ўз эғалигидаги мол-мулк ва ер учун солиқ тўлаб бориши қонунчилигимизда ўз ифодасини топади. Бундай турдаги солиқларни тўлаш 15 октябрга қадар амалга оширилиши шарт. Аниқроқ айтганда, солиқ тўловчилар ўзларига тегишли бўлган кўчмас мулк — уй-жой, квартира, далаҳовли, гараж ва иншоотлар ҳамда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ажратилган ер участкалари учун ҳисобланган солиқ суммаларини белгиланган муддатлардан кечиктирмай тўлашлари лозим.

Шу ўринда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 22 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2016 йилги асосий макроектисодий ўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги қарорига биноан жисмоний шахслардан олинган мол-мулк ва ер солиқлари ставкаларига ҳам ўзгартиришлар киритилганини таъкидлашимиз жоиз.

Хусусан, жорий йилдан бошлаб мол-мулк солигининг амалдаги базавий ставкаси 1,15 га (15 фоиз), ер солиғи ставкалари белгиланган ҳудуд ва зоналар бўйича 1,15 га (15 фоиз) индексация қилинди. Жисмоний шахслар 2016 йилда мол-мулк солиғини мулкнинг инвентаризация қийматига нисбатан 1,5 фоиз миқдоридан келиб чиқиб тўлайдилар. Шаҳар-

лардан ташқари бошқа аҳоли пунктларида жойлашган, мулкнинг умумий майдони 200 квадрат метрдан ошқ бўлган тураржойлар ва квартиралар учун мол-мулк солиғи ставкаси 1,8 фоиз қилиб белгиланди. Мазкур қарорнинг 19-илоҳасига асосан жисмоний шахсларнинг мол-мулк солиғи кадар ҳужжатларида белгиланган мулкнинг инвентаризация қийматидан, бироқ 3000,0 минг сўмдан кам бўлмаган қийматдан келиб чиқиб ҳисобланиши белгиланди.

Солиқ тўловчилар Солиқ кодексига, бошқа қонунлар ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорларида белгиланган тартибда солиқлар бўйича имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эгадилар.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг

275 ва 290-моддаларига асосан «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган ҳамда учалла даражадаги «Шуҳрат» орден билан тақдирланган фуқаролар, уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек қонун ҳужжатларида уларга тенглаштирилган шахслар, ўн нафар ва ундан ортиқ болалари бор аёллар мол-мулк ва ер солиқларидан озод қилинган.

Пенсионерлар ҳамда I ва II гуруҳ ногиронлари қонун ҳужжатларида белгиланган майдон ўлчами доирасидан (60 кв.м) ортири учун солиқ тўлайдилар.

Шу билан бирга, Солиқ кодексининг 282-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган жисмоний шахсларга тааллуқли солиқ солимайдиган ер участкаларига, жумладан, спорт ва жисмоний тарбия-соғломлаштириш мажмуалари, оналар ва болаларнинг дам олиш ҳамда соғломлаштириш жойлари, дам

олиш уйлари ҳамда ўқув-машқ базалари эгаллаган ерлари, қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун янги қуриладиган ерлар, уларни ўзлаштириш ишлари бажариладиган даврда ва улар ўзлаштирилган вақтдан эътиборан беш йил мобайнида имтиёз қўлланилади.

Бундан ташқари, Солиқ кодексининг 276-моддасига асосан тadbиркорликни қўллаб-қувватлаш мақсадида жисмоний шахс ёки оилавий корхона тураржойдан унда истиқомат қилиш билан бир вақтда товарлар ишлаб чиқариш (ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланган тақдирда, мол-мулк солиғи жисмоний шахслар учун белгиланган ставка бўйича тўланиши белгиланди.

Айни пайтда вилоятимизда 350 минг нафардан ортиқ мол-мулк ва ер солиғи тўловчилар бўлиб, улар томонидан давлатимиз бюджетига 50 миллиард сўмга яқин маблағ келиб тушиши кутилмоқда.

Таъкидлаш лозим, тўланаётган ушбу солиқ тўловлари давлатимизнинг иқтисодий барқарорлигини мустаҳкамлаш, шаҳару қишлоқларимизда кўркам бинолар барпо этиш ва уни ободонлаштириш орқали фуқароларимизнинг турмушини яхшилашга сарфланади.

Баҳодир ФАЙЗИЕВ,
Бухоро вилоти давлат солиқ бошқармаси
мутахассиси

СОЛИҚ ТЎЛОВИ

Мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тadbиркорликни молиявий қўллаб-қувватлаш бўйича кенг қўламли имтиёз ва преференциялар тизими яратилган. Булар тadbиркорликни янада ривожлантиришда муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Жумладан, кичик бизнес ва хусусий тadbиркорлик субъектларини ривожлантириш, улар зиммасидаги солиқ юкини камайтириш, молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш мақсадида ягона солиқ тўлови ставкаси 2005 йилдаги 13-фойзал 2016 йилга келиб 5 фойзалга пасайтирилди. Ўз ўрнида тadbиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, молия, статистика ҳисоботлари тизимини янада соддалаштириш ва уларни электрон шаклда тақдим этиш каби механизмлар ҳисобидан қўллаб-қувватлаш масалаларига ҳам жиҳдий эътибор қаратилмоқда.

Булардан ташқари, тadbиркорлик субъектлари учун Солиқ кодексига

доимий тусдаги имтиёзлар белгиланганлиги билан бир қаторда, Ўзбекистон Республикаси Президентининг алоҳида фармон ва қарорлари билан муайян муддатларга солиқ имтиёзлари белгиланган.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 28 январдаги «Маҳаллий ноозик-овқат истеъмол товарлари ишлаб чиқариш кенгайтирилишини рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қароридан келтирилган ноозик-овқат истеъмол товарлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган микрофирмалар ва кичик корхоналар учун фойда солиғи ва мулк солиғи, ягона солиқ тўловлари, Республика йўл жағмармасига мажбурий ажратмалар тўлашдан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган рўйхатлар бўйича импорт қилинадиган, ноозик-овқат истеъмол товарлари ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган асбоб-ускуналар, бутловчи буюмлар, республикада ишлаб чиқарилмайдиган хомашё ҳамда материалларни божхона тўловларидан (божхона расмийлаштируви йўғимларидан ташқари) 2018 йил 1 январгача озод этилган.

Хулоса қилиб айтганда, қонун ҳужжатларида имтиёзларнинг киритилиши мамлакатимизда тadbиркорлик субъектларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва уларнинг самарали фаолият юритиши учун янада кенгрок имконият яратади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 26 январдаги «Озик-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва ички бозорини тўлдирish юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорига кўра асосий фаолият тури бўйича гўшт ва сутни қайта ишлашга ихтисослаштирилган микрофирмалар ҳамда кичик корхоналарнинг ягона солиқ тўлови ставкаси 50 фойзалга камайтирилди ҳамда гўшт ва сут етиштириш, уларни қайта ишлашда фойдаланиладиган, республикада ишлаб чиқарилмайдиган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган рўйхатларга мувофиқ четдан олиб келинадиган технология ускуналари, уларнинг эҳтиёт қисмлари, ёрдамчи материаллар, таркибий қисм ва компонентларни божхона тўловлари (божхона расмийлаштируви йўғимларидан ташқари) 2021 йил 1 январгача озод этилган.

Хулоса қилиб айтганда, қонун ҳужжатларида имтиёзларнинг киритилиши мамлакатимизда тadbиркорлик субъектларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва уларнинг самарали фаолият юритиши учун янада кенгрок имконият яратади.

Рустам ИНОЯТОВ,
Яшнобод туман давлат солиқ инспекцияси
бошлиғи ўринбосари

► 1 ОКТЯБРЬ — ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР КУНИ

Ўтган йигирма беш йил мобайнида барча соҳалар қатори таълим тизимида ҳам катта ислохотлар ўтказилди. Бугунги кун билан ўтмишни қиёслаб, катта авлод қандай шароитда, қандай мактабларда ўқиганини сўзлаб бераркан, ҳозирги ўқувчи уларни эртак эшитгандек тинглайди, хайратини яширолмай, қайта-қайта савол беради ва ўзининг омади кулган ёшлар қаторида эканидан мамнун бўлади. Тўғри-да, ҳозир энг чекка қишлоқда ҳам замонавий мактаб ва коллежлар, мусиқа ва спорт муассасалари келажак авлод камоли учун хизмат қилмоқда.

Бизнинг Навбахор тумани ҳам ана шундай кўркам иншоотлар, муассасалар билан бойиб бораётган. Туман ҳалқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими 35 та умумий ўрта таълим мактаби, битта ихтисослаштирилган мактаб-интернат, 9 та мактабгача таълим муассасаси, битта "Баркамол авлод" маркази, битта "Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби ва 11-сонли мусиқа ва санъат мактабини ўз ичига олади. Умумтаълим мактабларида 1711 нафар педагог жами 14596 нафар ўқувчи таълим-тарбия бериб келмоқда. Ўқитувчиларимизнинг асосий қисми — 1430 нафари олий маълумотли.

Ҳозирги ахборот технологиялари асрида ўқув муассасаларини компьютер билан таъминлаш давр талаби. Айни пайтда таълим муассасаларидаги жами компьютерлар сони 746 тани ташкил этмоқда. Тумандаги 34 та мактабда компьютер синфлари мавжуд. Республика Таълим маркази томонидан етказиб берилган 120 дан зиёд электрон дарсликлар тарқатилиб, ўз навбатида мониторинг олиб борилди.

Шуни мамнуният билан айтиш керакки, "Жаҳон гранти" ва "Хитой гранти"нинг ташаббуси ҳамда ҳомийлиги натижада таълим мактабларида 4, 5, 6, 8, 10, 17, 22, 23, 33-мактаблар замонавий телевизор, ДВД плеерлар, оқ маркерли доска, TV

тунер, овоз кучайтиргич, ноутбук ва бошқа замонавий мультимедиа воситалари билан таъминланди. Жаҳон банкнинг таълим лойиҳасини риёжлантириш дастури асосида 1, 15, 17, 19, 21, 26, 38-сонли мактабларнинг ҳар бири 27, 900 минг сўм миқдоридagi 15 донадан компьютер жамланмаса ҳамда электрон таълимга эга бўлди. Бундан ташқари, Ҳалқ таълими вазирлиги 1, 3, 34, 26, 9, 12, 21-сонли мактабларга йилдан ноутбук ва икки донадан видеоплеерлар ажратди.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирли раислигида Ҳалқ таълими вазирлигининг 2013 йил 8 февралдаги навбатдан ташқари кенгайтирилган йилги йилда умуштаълим мактаблари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини ошириш, замонавий педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш, уларнинг дунёқарашини кенгайтириш, масъулиятини ошириш, ўқувчиларга замонавий билим олиш йўллари ўргатиш, таълим сифати ва самардорлигига эришиш, баркамол шахсларни тарбиялаш ва зифалари белгиланган эди. Шунга мувофиқ, вилоят ҳалқ таълими бошқармаси, Навоий давлат педагогика институтини ҳамда вилоят ҳалқ таълими хонадонлари қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтининг "Ҳалқ таълими тизимида фаолият кўрсатаётган "Маҳорат мактаблари" йўналишида олий таълим муассасалари билан олиб борилган ҳамкорлик ишларини такомил-

лаштириш тўғрисида"ги қўшма буйруғи қабул қилинган. Унда белгиланган вазифаларнинг ижросини таъминлаш мақсадида туманимиздаги 37-ихтисослаштирилган мактаб-интернатда жорий йил 18 март куни "Маҳорат мактаблари" вилоят семинари ўтказилди. Юқорида қайд этилган тадбирлардан келиб чиқиб, туманимиздаги ўрта мактаб турли фан йўналишлари бўйича вилоят миқёсида таълим мактаби этиб белгиланган. Ўтган ва амалдаги ўқув йили давомида барча таълим муассасаларида "Маҳорат дарслари" ва мактабда фаолият кўрсатаётган ўқитувчиларнинг олиб бораётган ишларини таҳлил қилиш мақсадида олий ва 1-тоифали ўқитувчилар ҳамда педагогика институтини, малака ошириш институтларининг мажбуриятли ўқитувчилари, фан методистлари, мактаб раҳбарлари жалб қилинди. Йил давомида умумий ўрта таълим мактабларидаги "Маҳорат дарслари" таҳлил қилиб борилди.

Ҳозирги мураккаб даврда ёшларни турли ахборот хуружлари, ёт фойдалар ва турли қонун бузилиш ҳолатларидан асраб-авайлаш ҳар биримизнинг кечиктириб бўлмайдиган вазифамиздир. Шунга қўра, вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини талаб даражасида йўлга қўйиш, ўқувчилар ўртасида жиноatchилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, маънавий-маърифий тадбирлар ташкирчанлигини ошириш орқали миллий қадриятларимиз ва бой маънавий меросимиз ҳақида ўқувчи-

ёшларга тушунчалар бериш борасида ҳам муайян ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, жорий йил бошида "Ўқувчи" рейди ўтказилди. "Ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, жиноatchилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ойлари" давомида туман ИИБ бошлиғи ўринбосари Н.Эшмонов, туман прокурори Ёрдамчи А.Жамиллов, туман ИИБ катта терговчиси Н.Раҳматов ва катта инспектори А.Эшматов, туман "Маҳалла" жамғармаси раиси М.Мамқов, "Камолот" ЕИХ туман кенгаши раиси Э.Бобоназаров ва ТХТМФМТГБ масъул ходимлари иштирокида барча таълим муассасаларида кенг қамровли тушунтириш-тарғибот ишлари олиб борилди. Туман прокураториси, ИИБ ва маҳаллалар билан доимий ҳамкорлик йўлга қўйилди. Ўқувчиларни юксак инсоний фазилатлар руҳида тарбиялаш мақсадида мактабларда "Маслаҳатчи отахонлар" ва "Бувижонлар мактаби" ташкил этилди. Бу орқали мактабга обрўли, тажрибали отахону онахонларни тақдир қилиш, уларнинг вояга етмаган ёшларга маслаҳатлар бериши, яъни ҳалқ педагогикаси асосларига суянган ҳолда иш олиб боришга ҳаракат қилишми.

Ўзбекистон Республикаси Ҳалқ таълими вазирлигининг 2011 йил 4 июлдаги "Ўзбекистон давлат таълими тизимида таълим тизимини такомиллаштириш тўғрисида"ги 144-сонли буйруғининг ижросини таъминлаш ҳамда туман ва вилоят миқёсида ўтказилган семинарлардаги илғор тажрибаларни кенг тарғиб этиш, ижодкор, илғор

Касбимиздан ЭЪЗОЗ топайлик

ва ташаббускор педагогларни маънавий қўллаб-қувватлаш мақсадида туман таълим тизимини яхшилашда намуна кўрсатаётган ўнлаб илғор ўқитувчиларимизнинг ишлари туман ва вилоят миқёсида оммалаштирилиб келинмоқда. Жумладан, 6-умумий ўрта таълим мактабидан К.Жумаева, Д.Ҳамроева, Н.Бўронова, 7-мактабдан М.Ҳамроева, М.Шамсидинова, 9-мактабдан О.Ярашова, Н.Соатқулова, 19-мактабдан М.Қаришова, 21-мактабдан Г.Ҳақназарова, 3.Йўлдошева ва бошқа қўллаб педагогларнинг очик дарс ҳамда методик тавсиялари вилоят миқёсида оммалаштирилди.

Мамлакатимизнинг Биринчи президенти раҳнамолигида юртимизда ўсиб келаётган ёш авлоднинг билим ва салоҳиятини ошириш, истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш борасида яратилаётган имкониятлар бугун ўз самарасини бераётганини ёшларимизнинг турли тайлов ва фестивалларда эришяётган ютуқлари миқёсида кўриб турибмиз. Айниқса, мусиқа ва спортга берилаётган эътибор ёш истеъдодларни кашф қилишга замин яратяпти. Тумандаги 11-мусиқа ва санъат мактабиди "Истиқлол гунчалари" ва "Капалак" рақс жамоалари ҳамда "Шалол" вокал гуруҳи мавжуд. Ўшбу жамоалар туман, вилоят, республикада ўтказилиб келаётган байрам дастурларида, фестивал ва кўрик-танловларда фаол иштирок этиб, фахрли ўринларни эгаллаб келишмоқда. Ўтган йил июнь ойида санъат йўналишида бўлиб ўтган республика кўрик-танловиди мактабнинг хореография бўли-

ми ўқувчиси Динара Тўраева 1-даражали диплом билан тақдирланди. 2015 йил октябрда ўтказилган "Камалак юлдузлари" республика болалар ижодиёти фестивалида ҳам ана шу ўқувчимиз ҳамда анъанавий хонандалик бўлими ўқувчиси Мафтуна Каримова республика босқичи голиблигини қўлга киритди. Шунингдек, ўтган йил декабрь ойида Москва шаҳрида бўлиб ўтган "Устоз сабоқлари" номли ўқув машғулотиди мазкур муассасанинг тасвирий-санъат бўлими ўқувчиси Сайфиддин Аслонов муваффақиятли иштирок этиб, диплом билан тақдирланди.

2015 йил 18-19 декабрь кунлари "Гимнастика барча учун" вилоят очик биринчилигида ушбу мактаб хотин-қизлар жамоаси муваффақиятли қатнашиб, республика босқичида фахрли 2-ўринни қўлга киритди.

Спорт ёш авлодни ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялаш воситасидир. Шунинг ҳисобига олган ҳолда "Умид ниҳоллари" республика спорт мусобақаларида ўқувчиларимизнинг иштирокини таъминлашга жиддий эътибор бериляпти. Мусобақанинг туман финал босқичида жами 18 та спорт тури

бўйича 21 та мусобақага 1881 нафар ўқувчи (шундан 533 нафар қизлар) иштирок этди. Туманимиз спортчилари "Умид ниҳоллари — 2016" спорт мусобақаларининг вилоят босқичида умумжамоа ҳисобида Навоий шаҳар, Кармана тумани ва Зарафшон шаҳарларидан сўнг 4-ўринни эгаллашди.

Яхши биламизки, мактабгача таълим муассасалари ёш авлод камолоти учун қўйилган пойдевордир. Шунинг учун ҳам таълим-тарбияни мазкур босқичдан олиб боришга ҳаракат қилишимиз. "Соғлом она ва бола йили" давлат дастури тадбирлари ҳамда туман ҳалқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимининг йиллик иш режасига мувофиқ ҳодимлар, тарбияланувчилар ва уларнинг оила аъзоларини жисмоний-тарбия ва спортнинг оммавий турларига қизиқишини ошириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш мақсадида турли тадбирлар ташкил этилиб келинмоқда. "Отам онам ва мен" спорт мусобақаси, "Энг тоза, шинам ва энг обод таълим муассасаси", "Энг намунали майдонча", "Йил тарбиячиси" кўрик-танловлари шулар жумласидан.

Қисқаси, туманимизнинг фидойи ўқитувчи-педагоглари юртимиз келажаги ишониб топширилган ёш авлод таълим-тарбияси учун ўзини масъул, ҳақли равишда бурчдор деб ўйлайди ва шу йўлдаги изланишлардан тўхтамайди. Ҳамкасбларимизни яқинлашиб келаётган касб байрамлари билан табриклайман. Ана шу машаққатли, айнаи дамда шарафли касб ортдан эътибору эъзоз топиш ҳар биримизга насиб этсин.

Гулмира ЭЛОВА,
Навбахор туман ХТМФМТГБ бўлими мудири

"Отасига раҳмат!"

— My lovely grandmother, how are you? I love you, — дея Маржонахон бувисининг бўйнидан маҳкам қучоқлади ва кўчага югуриб кетди.

— Вой, тилларингдан ўргилди, бунча ширин гапирмаса, вой, бўйларингга жоним қоқилди, — деди Роҳила ая набирасини кузатиб қўяр экан, қўшнисига мамнуният билан қараб.

— Қўшни, набиранинг нима дели ўзи? Анча тушунб қолбисизми инглиз тилини? — деди қўшнисини жиймайиб.

— Тушунмаман-да... Севимли бувижоним, яхшимисиз, мен сизини яхши кўраман деди-да, ўргилди. Набиранинг дарс таълимига ҳар кун кузатиб ўтираман. Қизиқиб кетганимдан кўп сўзларни ўрганиб ҳам олдим. Ўқитувчиси бирим яхши-ей, бирим меҳрибон-ей. Отасига раҳмат, қизимга алоҳида эътибор бериб, анча нарсга ўргатди.

Кўча-қўйда инглиз тилида "чуғурлашиб" кетаётган қаҳқонларни кўриб фахрланиб кетасан киши. Бобо-бувилар, ота-оналарнинг қувончини-ку тасвирлаб қийин. Дарҳақиқат, бугун жонқур устозлар шарафати билан чет тилларини биладиган, бемалол гапирга оладиган ёшлар сони ортиб бормоқда. Мана шундай ўз касбининг фидойиларидан бири Манзура Бегимовадир.

Устозларнинг мураккаб қалбларга чизган нақш бир умр муҳрланган ва ҳаётнинг ҳар жабҳасида бўлиб кўрсатверди. Мактаб сари қўйилган илк қадамлар ҳаяжонга тўла бўлди. Шу сабабли биринчи ўқитувчимизни доим эслаймиз, эъзозлаймиз. Қўларимиздан ушлаб сабр билан қўшнини ўргатган, ҳар қандай ҳарҳалдан, болаликнинг шўхликларини ўз ўрнида қабул қилиб, фарзандидек аяган устозларимизнинг ҳаётимиздаги ўрни бекиёс, албатта.

Ёш болалар нимадир ўргатиш, нимагадир қизиқтириш олиш жуда мушкул. Эндигина ўйинчоқлари турли ўйинлар оғушидан чиқиб келган бола, албатта, бирдан интизомли, билимли бўлиб қолмайди. Бу натижага эришиш учун ўқитувчилар катта маҳорат талаб этилади. Унга ўзининг бўлиди гапиршиш, меҳрибонроқ, ширинсўроқ бўлиш, биламданларини секин-асаталик билан тушунириш учун ўқитувчи анчагина матонат керак бўлади, албатта. Манзура опа ана шундай матонат эгаси. Унинг дарсида болалар ўзларини эркин, уйларида ўтиргандек ҳис қилади. Дарса мулоқот инглиз тилида олиб борилади.

— Чет тилини мукаммал ўрганишга аҳд қилган болаларнинг кўзларидаги ишонч менга шижоат бағишлайди, — дейди Манзура

Бегимова. — Давлатимиз томонидан инглиз тили ўқитувчиларига яратилган имкониятларга, билидирган ишончга муносиб бўлишга ҳаракат қилиямиз.

Бугун юртимизнинг чекка-чекка туманларида, қишлоқларида ҳам таълим муассасалари замонавий технологиялар билан таъмирланиб, ўқиш-ўрганиш учун барча шароитлар яратилган. Манзура Бегимова ҳам Косон туманидаги 85-мактабда бошланғич синфларга дарс беради. У 1993-1998 йилларда Самарқанд давлат чет тиллар институтининг инглиз филологияси факультетида ўқиб, тумандаги Мирзо Улўбег номлидаги лицей-интернатга ишга қабул қилинган. Қобилиятли, ёш мутахассис тез орада яхши ўқитувчи сифатида танилди. Фаолияти давомида ўзининг фанига булган қизиқишлари ва изланишлари туфайли қўллаб фан олимпиадаларида ўқувчиларини тайёрлаб, юқори натижага эришди.

Устоз учун ўқувчиларнинг юксак марраларни эгаллаётгани, олимпиадаларда зафар қучаётганини кўриш катта бахт. 2015-2016 ўқув йилида унинг ўқувчиси Севинч Хайтлова "Митти олимпиада"нинг туман босқичида қатнашиб, фахрли 1-ўринни эгаллади.

Манзура Бегимова нафақат бошланғич синфлар ўқитувчиси, балки намунали тренер сифатида ҳам ҳамкасблари орасида ўз ўрнига эга. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети-нинг тренер-ўқитувчилари тайёрлаш курсини намунали тамомлаб, сертификатга эга бўлди. У инглиз тили тренер-ўқитувчиси сифатида 2013 йил апрель ойидан то ҳозиргача кунга қадар ёш мутахассисларга "Бошланғич синфларда чет тилларни ўқитиш методикаси"ни ўргатиш юзасидан тренинг курсларини ўтиб келмоқда. Унинг курсларини туман инглиз тили ўқитувчилари орзикиб кутади. У ҳар машғулотда ўқувчига янада самаралироқ, янада сифатлироқ дарс ўқишнинг янгича методларини ҳамкасбларига ўргатишга ҳаракат қилади. Ўзи ўрганган, қўллаб келаятган методларни бошқаларга ҳам иланиди.

Юртимизда ҳеч бир меҳнат, жонқуярлик рағбатсиз қолмайди. Манзура Бегимова ўтган йил йилида қилган сая-ҳаракатлари ва изланишлари туфайли "Ҳалқ таълими аълочиси" кўкрак нишонин билан тақдирланди.

Шукурки, мамлакатимизда мана шундай камолотга еткан меҳнатқор, интилувчан устозлар етакчи. Демак, келажак авлоднинг истиқболи порлоқ, эртаси чароғон.

Шоҳсанам КОМИЛОВА,
"Hurriyat" мухбири

Эътибор Эътироф Сизга, Устозлар!

Ота-она борки, фарзандини яхши шарт-шароитларга эга таълим-тарбия масканларида ўқишини истайди. Бунинг учун мамлакатимизда изчиллик билан ислохотлар олиб борилмоқда. Бугунги суҳбатдошларимиз ҳам Тошкент вилоятининг таълим тизимида умрини шарафли касбга бағишлаган, бугунги дорилмон кунлар шавқида эл-юрт фарзандларига сабоқ бераётган ўқитувчи ва мураббийлардир.

— Менинг бахтим шундай касбин танлаганим бўлса керак, — дейди Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманидаги 16-умумий ўрта таълим мактаби бошланғич синф ўқитувчиси, "Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси" унвони соҳибига Хури Солиева. — Чунки, болаларни севамаган одам бу касбда ишлаши қийин. Эрталабдан сеvimли синфимга, кўзлари беғубор болажонларим қўшига шошаман. Бу мажбуриятдангина эмас, балки шу қўралай кўзларининг менга булган ишончи, меҳрибандлиги. Ўттиз йилдан зиёд педагогик фаолиятим давомида турли йилларда, шароитларда ишлашга тўғри келди. Лекин тақдослаганда, истиқлол йилларидаги ўзгаришлар, қўлайликлар таҳсинга лойиқ. Мамлакатимизда таълим соҳасида яратилган улкан имкониятлар шарафати билан ўқитувчи ва ўқувчилар учун яхши шароитлар яратилди. Илгари фақат ўқувчи тинглаган бўлса, бугун у дарс жараёнида бирдек иштирок этиши, устози билан жонли мулоқотга киришиши, синфдошлари билан маззу юзасидан мунозара қилиши мумкин. Айтмоқчиманки, ҳозирга келиб мактабларда нафақат ташқи кўриниш, балки дарс ўқиш услуби ва методларида ҳам янгиланиш билан бирга турли ислохотлар бўлмоқда. Қолаверса, хизматимиз, камтарона меҳнатимиз ҳуқуқимизни томонидан доим эътиборда бўлиб келаятганлигидан мамнунман. Шу йил "Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси"

унвони билан тақдирланганлигимни эшитиб, беихтиёр кўзимга ёш келди. Бу касбимиз қувонч ёшлари эди. Кўп ўқувчиларим бугун турли касб-корларда элимиз хизматиди. Улар ичида ўқитувчиларнинг қўлиги, институтлари, коллеж ва лицейларда дарс бераётганлиги касбимга меҳримни янада оширади. Шундай пайтларда меҳнатим зое кетмаганлигидан хурсанд бўламан. Чирчиқ шаҳридаги 34-сонли мактабгача таълим муассасасида ташриф буюрсангиз, бу ерда болажонлар учун барпо этилган ранг-баранг ўйин майдончалари, турли эртак қўрамонлари макети, чўмилиш учун муҳаллавланган ҳовузма, буларнинг бари сизни бир зум соҳир болалик давларига қайтаради.

— Бугунги болалар жуда зукко, талабчан, — дейди мазкур мактабгача таълим муассаси мудири Заҳро Сантова. — Уларнинг истаклари, қизиқишларини инобатга олган ҳолда, ҳар бир тарбиячи ўз устиди ишлаши, изланиши зарур. Гоҳида жажжи ўғил-қизларнинг тарбиячи опаларига бераётган саволларига беихтиёр ғувоҳ бўлиб қоламан. Тарбиячи билимли, замон билан ҳамнафас бўлса, ҳозиржавоблик билан болажоннинг ёши ва истагига мос тарзда жавоб қайтаради. Мамлакатимизнинг иқтидорли, мустақил фикрли авлоди шундай тарбия масканлари қўнида камол топаётганлигидан фахрланиб кетаман.

Бу йил янги ўқув йили олдидан бизнинг МТМ янги ўқув ва ётоқхона жиҳозлари

билан таъминланди. Болаларнинг ҳавфсизлиги учун видеокамералар ўрнатилди. Шу билан бирга, кичкинтойларимизнинг саломатликларини асраш мақсадида август ойида чуқур тиббий кўрик ўтказилиб, болаларимиз турли юқумли касалликларга қарши эмланди. Шу сая-ҳаракатлар натижаси улароқ, болажонларимиз "Соғломжон-полновжон" мусобақасининг шаҳар миқёсидаги босқичида 1-ўрин, вилоят босқичида эса 2-ўринни эгаллашди. Тарбиячимиз Мадина Одилова "Йил тарбиячиси" кўрик-танловиди шаҳар ва вилоят босқичларида фахрли биринчи ва иккинчи ўринларни олди. Ҳозирда инглиз тили, рақс ва гимнастика тўғрисида тарбияланувчиларимизнинг ўз қобилиятларини намойиш этиши учун фаолият юритмоқда.

Ҳазрат Навоий бобомиз жуда нафислик билан: "Ҳақ йўлида ким сенга бир ҳарф ўқитмиш ранж ила, Айламак бўлмас адо онинг ҳақин из ганж ила" дея устозларнинг шарафига ҳурмат бажо келтирган эди.

Дарҳақиқат, инсон ҳаётда қандай даражага эришмасин у устози ва мактабидан қарздордир. Янги ўқув йили Чирчиқ шаҳридаги 14-сонли умумтаълим мактаби ўқувчилари учун янада фойдали ва қувончли бўлди. Босин, бу йил мактаб буюми қайтадан реконструкция қилиниб, ўқувчилар ихтиёрига топширилди.

— Давлат томонидан мактаб тизимида қаратилган эътибор ва ғамхўрлик ўзининг ижобий натижаларини бермоқда, — дейди мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Инна Веретинская. — Бунинг билан-йилга ўқувчиларимизнинг билим даражаси ошаётганлигидан, турли фан олимпиадаларида, мусобақаларидаги ютуқлари мисолида кўришимиз мумкин. Бугун ўқийман, изланаман деган ўқувчига барча имкониятлар етарли.

Мамлакатимизда ёшларнинг ҳам жисмонан, ҳам руҳан етук шахс бўлиб вояга етишлари учун барча имкониятлар етарли. Айниқса, спортга қаратилган эътибор туфайли дунё спорт ареналарида юртимиз байроғини юқори шохсупаларга олиб чиқаётган спортчиларимиз дунё ҳамжамиятида Ўзбекистоннинг ўз ўрни борлигини исботламоқда.

— Ёшлар ҳар бир юртининг истиқболини белгилаган. Айниқса, соғлом, ҳурфикрли ва ватанпарвар ёшлар ҳар қандай миллат шарафини юксалтиради, — дейди Чирчиқ шаҳридаги Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби директори Абдурауф Якубов. — Мактабимиз ўқувчилари шахмат, бокс,

дзюдо бўйича ўтказиладиган турли спорт беллашувларида муваффақиятли иштирок этиб келади. Уларнинг ҳар бир зафарли олдими бизга куч ва ғайрат, ёшларга эса ҳавас уйғотади. Ўттиз йилга яқин педагогик фаолиятимда жуда кўплаб спортчиларни тарбияладик. Озим-қўшим уларга юнўн-рум кураши бўйича сабоқ бердим. Бугун улар мустақил давлатимиз доғругини оламга ёйиб, халқимиз юзини ёруё қилишмоқда. Шулардан бири Элмурод Тасмуродов жорий йилда Бразилияда ўтказилган Олимпиада баҳсларида фахрли учинчи ўринни олди. Бу нафақат мактабимиз учун, балки бутун халқимиз учун катта шараф ва гурурдир.

Ҳа, шоғирдлари ҳақида кўкси фаҳрга тўлиб гапиратган устознинг кўнглидан ўтаётган ҳаяжонни сезиш қийин эмас. Абдурауф ака бу йил давлатимиз томонидан "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устози" унвони билан тақдирланди. Бу ҳам бўлса, Ватанимизда меҳнат қилаётган, шоғирларга ўрнак бўлиб, халқ олқисини олаётган ўқитувчи ва мураббийларнинг хизмати бе-самар кетмаслигини яна бир қарра тасдиқлайди.

"1-октябрь ўқитувчи ва мураббийлар кунини" умумхалқ байрами муносабати билан халқимиз фарзандларига таълим бериб, уларнинг онгу шуурини эзгу тилаклар билан бойитаётган фидойи устозларимизни чин дилдан табриклаймиз.

Наргиза АСАДОВА

ҚОНУН МАВЖУД

уни амалга оширишнинг долзарб масалалари

▶ АКТ ҲАФТАЛИГИ — 2016

АКТ ҳафталиги Ўзбекистон ахборот коммуникация технологиялари бозорининг бугунги ҳолатини баҳолаш ва ўзаро тажриба алмашишда катта аҳамиятга эга бўлди. Ўтган ҳафта мазкур тадбир доирасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан ҳамкорликда “Ўзбекистоннинг ахборот коммуникация технологиялари ҳафталиги — ICTWEEK Uzbekistan 2016” доирасида “Электрон ҳукумат тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қоидаларини самарали амалга ошириш масалалари” мавзусида семинар ташкил этилди.

Семинар ишида Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты, Вазирлар Маҳкамасининг масъул ходимлари, вазирлик ва идораларнинг ахборот технологиялари тизимларининг раҳбар ва мутахассислари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси ҳузуридаги жамоат эксперт гуруҳи аъзолари, нодавлат но-тижорат ташкилотлари, фуқаролик жамияти институтлари вакиллари, оммавий ахборот воситалари, шунингдек, ахборот коммуникация соҳасининг кент доирадаги мутахассислари иштирок этди.

Тадбирнинг мақсади давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолиятининг очиқлигини таъминлаш ва бошқарув самардорлигини оширишда замонавий ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланишнинг ҳолати ва истиқболларини муҳокама қилиш, ушбу соҳадagi қонунчилик ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини янада такомиллаштириш бўйича тақлиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат бўлди.

Тадбирда “Электрон ҳукумат тўғрисида”ги қонун мамлакатни ижтимоий-иқтисодий

ва ижтимоий-сиёсий ривожлантиришда муҳим ўрин тутуши қайд этилди. Қонун нормалари билан жамоат ва давлат қурилишига замонавий ахборот коммуникация технологияларини комплекс ва тизимли равишда кенг жорий этиш жараёни тартибга солинмоқда. Бу эса, ўз навбатида жамият ҳаётини демократлаштириш даражасини ошириш учун ташкилий-техник, фуқароларни қарор қабул қилиш жараёнига жалб қилишни кучайтириш, ахборот олиш ва замонавий давлат электрон хизматлари тизимини ривожлантириш шароитларини яратди.

Семинар давомида сўзга чиққан аён истиклол йилларида мамлакатимиз ривожланган миллий ахборот макони асосларини яратиб, фуқароларнинг ахборотга доир ҳуқуқларини амалга оширишни таъминлаганини қайд этишди. Мустақиллик йилларида ривожланиш ахборот-коммуникация технологиялари секторини миллий иқтисодиётнинг юқори даражада эга бўлган сегментига айлантириш ва иқтисодиёт самардорлигини оширишнинг ўзига хос лоқомини айланди.

Семинар муҳокамалари жараёнида иштирокчилар томонидан мамнуният билан қайд этилдики, БМТнинг яқиндаги на эълон қилинган, жаҳондаги

БМТга аъзо 193 давлат электрон ҳукуматларининг ривожланиш ҳолатини баҳоловчи ҳисоботида Ўзбекистон Республикаси электрон ҳукуматининг ривожланиш даражаси индекси бўйича 193 давлат орасидан 80-ўринни эгаллади. Шунингдек, БМТ томонидан ба-ҳоланган “электрон иштирок”, фуқароларнинг қарорлар қабул қилишдаги иштирокини ифодалаш даражаси, мамлакатни замонавий ахборот-коммуникация технологиялари орқали демократик бошқариш ҳалқаро рейтингларида Ўзбекистон юқори натижаларга эришганининг аҳамияти тўғрисида сўз юритилди. Ушбу рейтингда мамлакатимиз Малайзия ва Люксембург каби ривожланган давлатлар қаторидан жой олиб, янада юқори 47-ўринни эгаллади.

Маърузаларда Ўзбекистонда замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш қонунчили-кини демократлаштириш жараёнида қўллаш, давлат

органлари томонидан қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамага жамоатчи-лиқни жалб қилиш, қонун ҳужжатларининг таъсирини баҳолаш тизими орқали жо-рий этиш ва фаолият кўрса-тиш самардорлигини оши-ришда муҳим ўрин тутает-гани қайд этилди. Иштирокчи-лар давлат бошқаруви ва жа-миятни демократлаштириш-да замонавий ахборот-ком-муникация технологиялар-нинг аҳамияти катта экани-ни қайд этиб, сўнгги йиллар-да давлат ҳокимияти ва бош-қарув органларининг расмий веб-сайтлари функцияси, па-раметрлари сифат ва сон жи-ҳатдан етарлича яхшиланган-ини эътироф этдилар. Бу-гунги кунда деярли барча дав-лат органлари интернет тар-моғида веб-сайтларига эга бўлиб, улар ёрдамида элек-трон давлат хизматлари кўрсатиб, ўз фаолияти ҳақида жамоатчиликни хабардор қилмоқдалар.

Ўтказилган тадбир давлат ҳокимияти ва бошқарув ор-ганлари фаолияти очиқлигини таъминлаш ва бошқарув сама-дорлигини оширишда замо-навий ахборот технологияла-рини амалга ошириш жараё-нини ривожлантириш истиқ-боллари ва ҳолатини муҳока-ма қилиш, амалиётчи ва му-тахассислар, электрон ҳуку-мат тизимини ривожланти-ришнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш бўйича электрон давлат хизматлари-ни кўрсатувчи идоралар ва-киллари “Электрон ҳуку-мат тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунини қўлла-ш самардорлигини ошириш бўйича тегишли қонуности норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар-ни ўз вақтида қабул қилиш юзасидан тақлифларини иш-лаб чиқиш имконини берди.

Семинар якунида соҳага оид фикр ва мулоҳазалар юзасидан қизиқарли савол-жавоблар бўлиб ўтди.

Ўз мухбиримиз

Тафаккур
уҳфаси

▶ КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

Шундай мақолалар бўладики, улардаги фикрлар, маълумотлар, мушоҳадалар йиллар ўтса-да, ўз салмоғини йўқотмайди. Уларга қайта-қайта мурожаат қилиш, ўқиш зарурати туғилаверади кишида. Бироқ матбуотда босилган бундай мақолаларни ҳар доим ҳам сақлаб қўйиш ёки топишнинг иложи бўлмайди. Шу боис атоқли журналистларнинг турли йилларда ёзилган публицистик материаллари жамланган тўпламлари ўқувчилар оғирини енгил қилмоқда десак, янглишмаган бўламиз.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Асрор Мўминнинг навбатдаги китоби — “Бу дунёга келиб топган хазинам” ана шундай туҳфалардан бири. Китобнинг илк саҳифа-лариданоқ Ватан туйғуси, мустақиллик шук-ронаси муаллиф сўзлари билан бирга ўқувчи кўнглига сизиб қиради. Саҳифадан-саҳифа-га кўчар экансиз, бир-бирдан қизиқ маъ-лумотларга дуч келаварсиз. Алишер Наво-ийнинг шатранж ўйнагани, Қайсин Қули-евнинг Самарқанд ҳақидаги иқрои, Озод Шарафидиновнинг спорт тўғрисидаги му-лоҳазалари, Миржало Қосимов, Рустам Қосимжоновларнинг ҳаёт йўллари ҳикоя қилинган мақолалар ўқувчи уларнинг янги қирраларини очиб беради. Расул Ҳамзатов, Қайсин Қули-ев, Роберт Рождественский каби таниқли шoirларнинг фао-лиятига бағишланган мақолалар эса адабиёт муҳлисларини улар-га янада яқинлаштиради. Кўпчилик Асрор Мўминни нафақат журналист, балки таниқли шoir, Расул Ҳамзатовнинг шеър-ларини нозик сезимлар билан ўзбек тилига таржима қилган ижодкор сифатида ҳам яхши билади. Бир шoirнинг ёзганла-рини бошқа тилга таржима қилиш осон иш эмас. Бунга ҳам маҳорат, ҳам ижодкорлик руҳи керак. Шoirнинг “Менинг Доғистоним” шеърӣ тўпламини ўзбек ўқувчисига етказишда-ги меҳнатлари учун Доғистон халқи номидан Асрор Мўминга ташаккурнома билдирилгани ижодкорнинг ишига берилган му-носиб баҳо бўлди. Китобдаги Расул Ҳамзатовга бағишланган мақолаларини ўқиган киши бунга яна бир бор амин бўлади. Қачонлардир ўқилган-у, лекин бори-ча ҳис қилинмаган шеър-лар шарҳи, уларнинг тарихи ҳақида биларкансиз, ҳам ҳайрат, ҳам ажиб бир ҳузур топа борасиз:

“Дунё адабиётида оналар ҳақида шеър-достонлар кўп ва бун-дан кейин ҳам шундай асарлар яратилаверади. Бироқ Расул Ҳамзатов достонидagi “Бир пайтлар қора сочи устига, ўрар эди судай оқ рўмол, энди оппоқ сочи устига, ўрар олди қоп-қора рўмол”, “Бешик бўм-бўш қолиши гуноҳ, болажонлар уйга фаришта” каби ўзига хос адабий топишмалар асар мазму-нини бойитиб, уни бетакрор адабиёт дурдонасига айлантир-ган”.

Ҳа, шу каби мақолаларини ўқий туриб журналист материал ёзarkan, ўқувчига айтар сўзини етказиши учун фақат таъсир-ли ифодалар, ташбеҳли сўзлардан фойдаланиши эмас, балки, ўзи ҳам мавзун яхши билиши кераклигини тушуниб бора-сиз. Ана шу каби жиҳатлар китобни журналистика соҳаси учун аҳамиятли қилса, ундаги “Америкада Брюс Ли, Ўзбекистонда Шера Ли машҳур”, “Табиятнинг етти муъжизаси”, “Бермуда учбурчаги” каби мақолалари олдий китоб муҳлисларини ҳам қизиқтириши мумкин. Қолаверса, ҳар бир мақоладан сўнг бе-рилган шеърлар муаллифни сизга шoir сифатида ҳам яқин-лаштиради. Бир сўз билан айтганда, муаллифнинг кейинги йигирма беш йил давомида ёзган энг сара мақолалари — ўй-хаёллари, мушоҳадалари акс этган ушбу китоб китобхонлар жавонига ажойиб туҳфа бўлгулик.

Феруза ХАЙРУЛЛАЕВА

▶ КҮН МАВЗУСИ

Мамлакат раҳбари ўз юртидаги тинчлик, барқарорлиқнинг кафили ҳисобланади. Унинг мустаҳкам позицияси халқига ишонч бағишлайди. Юртбошимиз Ислам Каримовнинг оламдан ўтиши республикамиз аҳолиси, ёшу қарини чуқур қайғуга солди. Ўз навбатида бу биз учун катта синов бўлди ва ушбу синов ҳамон давом этмоқда. Шундай қайғули кунларда ҳам ғаламислар, мамлакатимизга ўз таъсирини ўтказишни истаётган кучларнинг ғаразли ҳаракатлари нафақат давом эттирилди, балки кучайтирилди ҳам. Давлатимизга нисбатан таъсир ўтказишни режа қилган кучларнинг малайлари бўлмиш айрим ахборот воситалари, “журналистлар”, “ҳуқуқ ҳимоячилари” парламентимиз 8 сентябрда қабул қилган Президент вазифасини юклаш ҳақидаги қарорга нисбатан ахборот хуружи ташкил қилишди.

Ахборот хуружига бе-рилган турлича таъ-рифлар мавжуд. Рос-сиялик айрим мута-хассисларнинг фик-рича, ахборот хуру-жи бу — рақиб устидан ахбо-рот ҳукмронлигига эришиш ва шунинг эвазига унга моддий, мафкуравий ёки бошқа-ча за-рар етказиш учун давлатнинг ҳарбий кучлари, ҳукумати ҳамда ҳусусий ташкилотлари томонидан амалга оширила-ган тадбирлар ва операциялар мажмуасидир.

Мамлакатимизга нисбатан амалга оширилган ва ошири-лаётган ахборот хуружлари-нинг асосий мақсади давлат ва халқ ўртасида ишонсизликни уй-ғотиб, аҳолида шубҳа, иккила-ниш, парокандалик, тартиб-сизликни келтириб чиқариш-дир.

Шуни таъкидлаш керакки, мустақиллик йилларида мамла-катимиз давлат аппаратиға нис-батан турли кучлар томонидан таъсир қилиш, муайян талаб-ларини бажартириш мақсади-да ахборот хуружлари уюшти-риб келинаётгани маълум. Бу айни пайтда юртимиздаги тинч-лик, барқарорлик, миллий та-раққиёт йўлида амалга ошири-

лаётган ислохотларга қарши қаратилган ҳаракатлардир.

XXI асрда ахборот уруши-нинг ўзига хос жиҳати уруш во-ситалари, услубларининг кўпайгани, такомиллашганида кўринади. Бугунги кунда бун-дай уруш интернетда, ижтимо-ий тармоқлар, мессенжерлар орқали ҳам олиб бориламан. Мутахассислар психотерапия усуллари яқка шахсга қандай таъсир этса, ахборот уруши-нинг услублари оммавий онг-га шундай таъсир қилишини таъкидлашади.

Ахборот урушига мисол си-нафатида “совуқ уруш” даврида иккита блок ўртасида кечган курашни келтириш мумкин. Ушба даврда фаол ахборот ва психологик уруш олиб бориш учун бир қатор ОАВ (“Озод-лик”, “Америка овози”, “Не-мис тўлкини”, BBC радиостан-циялари ва ҳоказо.) ташкил қилинади ёки бу жараёнга жалб этилади.

Мисол учун “Озодлик” ра-диоси ҳақида интернетнинг ви-кипедия сайтида келтирилган маълумотларга қўра, ушбу ах-борот воситасини дастлаб АҚШ давлат департаменти ва Марказий разведка бошқарма-си “Озод Европа/Озодлик”

АХБОРОТ
ХУРУЖЛАРИГА ҚАРШИ
қандай курашим заркор?

номи билан социалистик дав-латларга қарши кураш учун ташкил этган. 1951 йилда таш-килот сиёсий маслаҳатчиси О.Жексон радиостанция холим-ларига қарата “Бу (радио) пси-хологик уруш хизмати. Бизнинг ташкилот биз эшитириш олиб бораётган мамлакатларда ички тартибсизликларни келтириб чиқариш учун ташкил қилин-ган”, деган эди.

Радиостанцияни дастлабки йилларда Марказий разведка бошқармаси, 1972 йилдан эса АҚШ Конгресси молиялашти-ради. 1953 йилдан бошлаб ра-дио ўзбек тилида, 1960 йилдан қоракалпоқ тилида ҳам эшит-тириш бериб келмоқда. Юқо-ридагилар радионинг ахборот уруши олиб бориш бўйича узоқ йиллик тажрибага эга эканини кўрсатади.

Маълумотларга қараганда, АҚШнинг Смит-Мунд қону-нига мувофиқ, “Озодлик” ра-диосига Америка фуқаролари учун эшиттиришлар олиб бо-риш таққиланган. Мутахассислар бунга АҚШ ҳукуматининг ма-млакат фуқароларини ўзининг таъвқотларидан асраш учун қилинган, деб баҳолашади.

Фаолиятининг салбий жи-ҳатларини ҳисобга олиб бир қатор давлатларда, жумладан Беларус, Эрон, Тожикистон, Туркменистонда ушбу радио-станциянинг эшиттиришлари тақиқланган. Шунга қарамас-дан, радио ўз дастурлари, эшит-тиришларини турли йўллар, хусусан, интернет орқали ушбу минтақаларга етказишга ҳара-кат қилмоқда.

Совуқ уруш тугатган бўлса-да, ушбу ОАВ фаолияти тугатил-мади, балки уларнинг ташки-лотчилари, уларни молиялаш-тириб турган давлатлар, хизмат-ларнинг бошқа геосиёсий мақ-садларига йўналтирилди. Улар бугун маълум бир давлатларга таъсир қилиш учун бир тараф-лама, ноҳилис ахборот тарқа-тишда, ўз усулларини такомил-лаштиришда давом этмоқда.

Ҳозирги кунда Россия фе-дeрацияси ва айрим Ғарб дав-латлари ўртасида “совуқ уруш” давридагидан қолишмайдиган даражада, гибрид урушнинг таркибий қисми сифатида ах-лаборот уруши олиб борилаёт-ди. Тақдирлар шунинг кўрсатадики, ақин ва узоқ давлатларда со-дир этилган давлат тўнтариш-лари (“рангли инқилоблар”, “араб баҳори”) бу, энг аввало, манфаатдор кучлар томонидан ғаразли мақсадга йўналтири-лган тарзда аҳолига нисбатан амалга оширилган ахборот таъ-сирининг оқибатидир.

Республикамизнинг геосиё-сий мавқеи яқин ва узоқ кела-жакда мамлакатимизга нисба-тан ахборот уруши сусайтирил-

нологияларининг жадал суръ-атлар билан ривожланиши ах-борот таҳдидларининг ҳам куч-айишига олиб келмоқда. Ин-тернет воситасида ишлайдиган дастурлар, ижтимоий тармоқ-лар орқали жуда катта оқимда маълумотлар алмашинади. Улар асосан қизиқарли воқеа-лар, гап-сўзлар, шоу-бизнес, спорт хабарлари, янгиликлар-дан иборат. Бироқ ҳеч ким та-шқи кучлар томонидан иж-тимоий тармоқлар, мессенжер-лардан ўз мақсади йўлида фой-даланмайди, деб қатъият бера олмайди. Мисол учун, “Tele-gram” мессенжерига айрим гу-руҳларнинг иштирокчилари со-ни 50 000 дан ошди. Шун-дай гуруҳлар борки, унда асо-сан фахш фотосуратлар, видео-лавҳалар жойлаштирилмоқда. Бу маънавияти, маданиятида қусур бўлган шахсларни ўзига жалб қилиш учундир. Айнан шундай тоифа кишилар ўла-рига жавоб бера олишмайди. Кейинчалик бундай каналлар-да сиёсий мавзуга тааллуқли маълумотлар тарқатилиши ва гуруҳ аъзоларининг фикрини ўзгартиришга, маълум бир йўналишга солишга ҳаракат қилиниши мумкин.

Республикамизнинг Бирин-чи президенти Ислам Каримов “...бугунги замонда мафкура полигонлари ядро полигонла-ридан ҳам кўпроқ кучга эга” эканини таъкидлаган эди. Маф-кура полигонларидаги кучлар нисбати эса ахборот, ахборот хуружи воситасида ҳал этил-моқда. Мамлакатимизга нисба-тан қилинаётган ахборот ху-ружлари қарши курашда баъ-зан “Ит ҳуради, карвон ўтали” қабилида ишлаш ўринлидек кўринади. Бироқ, бизнингча, ахборот хуружлари кимлар, қайси тузилмалар томонидан, нима мақсадда ташкил қили-наётгани маълум бўлганда,

уларга қарши курашда энг яхши ҳимоя ҳужум эканидан келиб чиқишимиз керак.

Ахборот хуружларига қарши курашда курашнинг тизимли бўлиши, унинг зарур ҳуқуқий базаси шакллантирилгани ўта муҳим. Шу боис ахборот хавф-сизлигини таъминлашга қара-тилган алоҳида қонун ҳужжа-ти қабул қилиш масаласи кўриб чиқишлиши керак. Шу би-лан бирга, бундай хуружларга қарши курашда қуйидагилар муҳим: биринчидан, ахборот маконини мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохот-лар, ўзгаришлар, аҳолининг қизиқиши юқори бўлган маса-лалар ҳақидаги объектив ва по-зитив ахборот билан доимий равишда тўлдириб бориш.

Иккинчидан, юртдошлари-мизда интернетдан фойдала-ниш маданиятини шаклланти-ришга қаратилган комплекс чоралар қўрилиши керак. Ху-сусан, ёшларимизни тафаккур қилишга, ҳар қандай ахборот-ни таҳлил қилиб, сўнг хулоса чиқаришга ўргатишимиз зарур. Учинчидан, мамлакатимиз, давлат аппарати, раҳбарлар ҳақида нотўғри маълумотлар, туҳмат, уфтирмалар, нотўғри ахборот тарқатувчи ҳар қандай ахборот воситалари фаолияти-га қонун доирасида чек қўйиш.

Тўртинчидан, аҳолига чет элларда туриб мамлакатимиз тўғрисида нотўғри, бир тараф-лама ахборот тарқатувчи ахбо-рот воситалари, шахсларнинг асл қиёфасини очиб берувчи ахборотни етказиш.

Бешинчидан, миллий ғоя, мафкура, маънавий тушунча-лари, шу жумладан, юртдош-ларимизнинг ватанпарварлиги ахборот хуружларига қарши муҳим омиллардир. Бу йўна-лишда амалга ошираётган иш-ларимизни изчилик билан да-вом эттириш зарур.

Мухтасар айтганда, ахборот хуружларига қарши янгича фикрлашимиз, ишлашимиз даркор.

Худойр МЕЛИЕВ,
тадқиқотчи

Юқсак манзилларни қўзлаган қарвон

► ШАРҲ ЎРНИДА

Бугун биз XXI асрда – кенг миқёсдаги интеграция ва глобллашув даврида яшамокдамиз. Энди ҳеч бир мамлакат Хитой девори ортида, ихоталанган ҳолда мавжуд бўла олмайди. Шу боисдан бугун хорижий давлатга саёҳат қилиш ёки ишлашга бориш баайни ҳамсоиянинг уйига чиқишдай ўнғайиш бўлиб қолди. Истиқлол боис дунё бизни танимоқда экан, бу жараёнда биз ҳам дунёни англамоқдамиз. Майли, кўрайлик жаҳоннинг энг ривожланган, демократик давлатларини; уларнинг ўтган энг яхши иш тажрибаларини ўрганайлик; энг замонавий илғор, инновацион технологияларни ўзлаштирайлик; ўз маҳсулотларимиз, хизматларимиз билан жаҳон бозорига чиқайлик, эгаллайлик уни. Зеро, бундай фаолият юритишимиз учун мамлакатимизда барча шарт-шароитлар яратилган.

ҳори”ни тўлиб-тошиб мадҳ этган мақоласини чоп эттирибди. Мақолани ўқисангиз, хотирингизга шўро давридаги таниш жумла кела бошлайди: “Мазлум Шарҳ уйғонмоқда”. Хўш, аслида-чи?

Минг-минглаб бегуноҳ одамларнинг, тинч аҳолининг умрига зомин бўлган, мамлакатларни вайронагарчиликка, иқтисодий бўҳронга дучор этган, тараққиётни камиди эллик йил орқага суриб ташлаган “рангли инқилоб”лар жабр-зулм, кулфат, пушаймонликдан ўзга нима олиб келди? Тинч-

ку гапириб ўтирмаса ҳам бўлади.

Ёки бошқа мисол. “Рангли инқилоб”га қадар Ливияда таълим ва тиббиёт буткул бепул эди. Тиббиёт ҳамширасининг маоши ўртача 1000 АҚШ долларини ташкил этарди. Ҳар бир туғилган чақалоққа давлат 7000 АҚШ доллар тўларди. Ишсизлик нафақаси 730 долларни ташкил этарди. Жон бошига йиллик даромад 14 192 АҚШ долларини ташкил этарди, аҳоли электр энергияси учун пул тўламади ва ҳоказо. Энди-чи? Холисона айтганда, бу халқ энди ундай ҳаётни тўшида кўриши мумкин, холос.

Бундай саноқни бир пайтлар сайёҳликнинг ўзидан миллионлаб доллар даромад кўрган Миср мисолида ҳам давом эттириш мумкин...

Мен нима учун қонга ботган, эҳтимолки “рангли инқилоб” баҳона қонга ботирилган араб давлатларини эслаяпман? Гап шундаки, кейинги пайтлари айрим хорижий оммавий ахборот воситалари орқали, хусусан, интернет нашрларида юртимизга тўхмат тошлари отувчилар, айни чоғда бизга қандай яшаш лозимлигини ўргатувчи кимсалар кўпайиб қолди. Афтидан, биз чорак аср мобайнида юртимизнинг биринчи Президенти Ислам Каримов раҳнамолигида тенглар ичра тенг мамлакатга айланганимиз, тараққиётнинг ўзимизга хос ва мос йўлини танлаб, бу йўлдан да-

ташвишлари тўдакнинг бир томчи кўз ёшига арзаймади”, дея хитоб қилганига неча замонлар бўлди. Бугунги воқеаларда эса болалар том маънода дарё-дарё кўз ёшлари тўкишмоқда. Кимнинг айби

Бугун мустақил Ўзбекистонимиз юқсак суръатлар билан олдинга интилмоқда. Буни кўролмаётганларга қарата халқимиз тилида айтганда “қуйиб ўл” деймиз. Аммо бундай кимсаларнинг заррача виждони, имони бўлса, ҳеч курса сукут сақлашсин. Қаранг, ҳавас қилинг, Ўзбекистон аталмиш улкан, салобатли қарвон олға бораверади...

сабаб? Албатта, катталарнинг айби билан...

Таъкидлаб ўтилганидай, бундай ёвуз воқеалар бизнинг ҳудудимиздан олисда содир бўлмоқда, деб хотиржамликка берилиб бўлмайди. Бугун дунё кичрайган. Фақат ўз уйининг, ўз Ватанингни ишгончи кўриқлабгина кўнгил хотиржамлигига, бугунги ва эртанги кунга нисбатан собит ишончга эришиш мумкин. Яқинда интернетдаги сайтлардан бирида хорижда юрган собит ватандошимиз “араб ба-

габ? Албатта, катталарнинг айби билан... Таъкидлаб ўтилганидай, бундай ёвуз воқеалар бизнинг ҳудудимиздан олисда содир бўлмоқда, деб хотиржамликка берилиб бўлмайди. Бугун дунё кичрайган. Фақат ўз уйининг, ўз Ватанингни ишгончи кўриқлабгина кўнгил хотиржамлигига, бугунги ва эртанги кунга нисбатан собит ишончга эришиш мумкин. Яқинда интернетдаги сайтлардан бирида хорижда юрган собит ватандошимиз “араб ба-

гина ўз йўлидан кетаётган мамлакатга ташқаридан мажбуран олиб кирилган сунъий “демократик” тамойиллар нима берди? Бир ҳовуч култепадан бошқа ҳеч нарсани?!

Хусусан, “рангли инқилоб” бошланган Тунисда 2010 йили ялпи ички маҳсулот аҳоли жон бошига 4,1 минг АҚШ доллари миқдорда эди. Бугун вайронага айланган мамлакатда бундай рақамни ҳатто тасаввур ҳам этиб бўлмайди. Мамлакатда диний мутаассиблик, террорчилик аклари кучайгани ҳақида-

дил кетаётганимиз кўпларнинг ҳаловатини бузмोकда. Бундай ғаламис кимсалар нима қилиб бўлса ҳам юртдошларимиз орасига нифоқ солишга, жанжал чиқаришга уринмоқдалар.

Ҳой, инсон, шунчалик ақлли экансан, бизнинг қандай яшашимиз кераклигини билар экансан, нега ўзинг шу гоёларингни шу ерда, ўз Ватанингда энг шимариб амалга оширишга киришмадинг? Нима учун бугун, Ўзбекистон халқи яна бир синовдан шараф билан ўтаётган пайтда яна ғимирлаб қолдинг? Устига-устак, бу дунёда ҳар бир элнинг ўзига хос жиҳати, ўзига хос менталитети борлиги ҳаммамизга кундай равшан-ку. Шундай экан, нега энди деярли ўттиз икки миллионли халқ айнан сен айтган йўлдан юриши, буткул ўзга тутумларни байроқ қилиб кўтариши керак?

“Олий ирқ” давоғари Черчилнинг болболари Ҳатто санай олмасди Ўн бармоқни мукамал...

Мана шундай чуқур илдизларга эга халққа қандай яшашни ўргатмоқчимисан ҳали?... дегинг келди.

Дарвоқе, ундайларга қарата ўз юртингда шунчалар толесиз бўлган экансан, ўз бахтингни ўзга юртдан топа олдингми, дейиш тўғрироқдир аслида. Очигини айтганда, бунга ишонч қийин. Сен майда, хашаки ватангалосан, холос. Балки уч-тўрт доллар илинжида ўз она Ватанига тўхмат қилаётган ватангалосан, деган маъқулдир!

Бугун мустақил Ўзбекистонимиз юқсак суръатлар билан олдинга интилмоқда. Буни кўролмаётганларга қарата халқимиз тилида айтганда “қуйиб ўл” деймиз. Аммо бундай кимсаларнинг заррача виждони, имони бўлса, ҳеч курса сукут сақлашсин. Қаранг, ҳавас қилинг, Ўзбекистон аталмиш улкан, салобатли қарвон олға бораверади...

Тошпўлат МАТИБОВЕВ,
социология фанлари номзоди

► БУ ТУРФА ОЛАМ

СЕМИЗЛИК — ДУНЁ МУАММОСИ

Ҳозирги кунда дунё бўйича семизликдан азият чекаётганлар сони кўпайиб бораётгани ҳақида кўп гапирилмоқда. Бу олимларнинг диққат марказида турган муаммолардан бири. Бир қатор мамлакатлар олимларидан иборат гуруҳ дунё бўйлаб 189 та тадқиқот маълумотларини тўплади ва ўрганиб чиқди. Тадқиқотларда жами бўлиб тахминан тўрт миллионча киши иштирок этган.

Олимларнинг ҳулосасига кўра, семизлик Европа ва Шимолий Америкадаги эрта ўлим ҳолатларининг асосий сабаблари рўйхатида чекишдан кейин иккинчи ўринни эгаллайди.

— Бугунги кунда Европадаги ҳар еттинчи ва Шимолий Америкадаги ҳар бешинчи эрта ўлим ҳолати ортиқча вазн ва семизлик билан боғлиқ, — дейди тадқиқотчилардан бири профессор Ричард Пето.

Семизликдан азият чекувчи кишилар меъёрий вазнга эга кишиларга нисбатан уч йил олдин ҳаётдан кўз юмишар экан, баъзи ҳолатларда эса ҳаёт давомийлиги 10 йилга қисқариши мумкин.

Дунё аҳолисининг 30 фоизи ортиқча вазндан ёки семизликдан азоб чекади: бу 2,1 миллиард киши демакдир. “McKinsey” институти маълумотларига кўра, семизлик дунё аҳолисига йилига икки триллион доллар зарар етказар экан.

ХИТОЙНИНГ ЯНГИ ТЕЛЕСКОПИ

Яқинда Хитойнинг Гуйчжоу провинциясида дунёдаги энг катта радиотелескоп фойдаланишига топширилди.

“Fast” номини олган ушбу телескоп қурилиши 2011 йилда бошланган. Жорий йилнинг бошида провинция ҳукумати телескоп қурилатгани ҳудудда яшовчи тўққиз мингга яқин кишини компенсация тўлаш шарти билан бошқа жойга кўчирган эди.

Қурилманинг диаметри 500 метр бўлиб, 4450 мингта учбурчак қайтаргичга эга. Тузилиши бўйича Аресибо обсерваториясига ўхшайди. Унинг қурилишига 1,2 миллиард юань сарфланди (180 миллион АҚШ доллари). Мутахассисларнинг фикрича, телескоп 15-20 йил мобайнида жаҳондаги энг йирик телескоп мақомини ўзида сақлаб қолади.

30 та футбол стадиони майдонини эгаллаган ушбу телескоп орқали бошқа сайёраларни ва мавҳум материяларни ўрганиш назарда тутилган. Янги телескоп Хитойнинг космик тадқиқотлар борасидаги имкониятларини ошириши кутилмоқда. Унинг ёрдамида Ердан 11 миллиард ёруғлик йили масофасида жойлашган космик jismlarни кузатиш имкони бор.

МАРСДА ҲАЁТ БОРМИ?

Яна қайси сайёрада ҳаёт бор? Бу савол неча замонлардан бунинсониятни қизиқтириб келган. Шотландиялик олимлар олиб борган тадқиқот орқали ушбу саволга яна жавоб изланди. Мутахассисларнинг фикрича, Марсда кучсизроқ зилзилалар содир бўлган вақтда водород ажралиб чиқади, бу эса ҳаёт учун энергия манбаси ҳисобланади.

Тадқиқотчилар Гебрид оролларидаги ер ёриқларини ўрганиш орқали шундай ҳулосага келишди. Улар ёриқлар яқинида ҳаётни таъминлаш учун етарли миқдорда водород ажралиб чиқаётганини исботлашга эришишди. Бундан ташқари, олимлар Ердаги сейсмик фаоллик кузатиладиган тектоник ёриқлар атрофида пайдо бўладиган суяклиларнинг кимёвий таркибини ҳам батафсил таҳлил қилди.

Олимлар аниқлаган моделлар Қизил сайёра учун ҳам мос келади. Чунки Марсда ҳам ер силкинишлари кузатилади. Аммо ушбу ҳулосалар Марсда тажриба орқали синаб кўрилиши лозим.

ЧЕКИШНИНГ ЯНА БИР ЗАРАРИ

Гарвард тиббиёт мактаби олимлари чекишнинг яна бир зарарини аниқлашди. Бунинг учун генетиклар 16 минг кишида метиллаштириш жараёни, яъни метил гуруҳи(СН3)нинг ДНКга қўшилишини ўрганиб, 1971 йилга қадар ўтказилган турли тадқиқот иштирокчиларининг қон намуналарини таҳлил қилиб чиқиди. Бунда олимлар иштирокчиларнинг овқатланиш рақисини, чекиши, соғлом ҳаёт тарзига риоя қилиши ва қандай касалликларга чалинганини ҳисобга олишди.

Натижада, аксарият чекувчиларда юрак касалликлари ва саратон ўсмаси ҳосил бўлиши билан боғлиқ етти мингта ген фаоллигига таъсир кўрсатган метиллаштиришда ўзгаришлар кузатилди. Чекишни ташлаганларда ДНКнинг катта қисми тахминан беш йилдан сўнг меъёрга тушган, бироқ 19 та генга алоқадор ўзгаришлар 30 йил давомида сақланиб қолган. Бу тадқиқот натижалари кашандаларда ўнлаб йиллар ўтса ҳам, саратоннинг баъзи турлари, сурункали ўпка касаллиги ва инсулът хасталигининг ривожланиш хавфи сақланиб қолишини кўрсатди.

Интернет материаллари асосида Х.АҲМАДЖОНОВА тайёрлади.

► ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Икки ярим минг йиллик тарихга эга бу давлатнинг пайдо бўлиш илдири қадимги палеолит даврига бериб тақалади. Унинг номи баъзи манбаларда Мянма, баъзиларида эса Бирма деб юритилади. Хўш, бунга сабаб нима? Бу мамлакат XIX асрда Британия ҳукумати томонидан босиб олинганидан то 1989 йилга қадар Бирма ёки Бирма Иттифоқи деб аталган. 2006 йилда расмий номини БМТ Мянма деб қабул қилганидан сўнг мамлакат барча манбаларда шу ном билан юритила бошланди. Бу сўз маҳаллий аҳоли тилидаги “мя”, яъни “зумрад” сўзидан олинган. Шунинг учун ушбу давлат бошқа халқлар орасида Осиё “зумрад”и номи билан машҳурдир.

Қадимий манбалар гувоҳлик беришича, бу замин уч марта империялик даврини бошдан кечирган. Эрамиздан аввалги даврдан то мелодий XIII асрларга қадар бу ерда ҳеч қандай давлат ёки халқ шаклланмаган. XIII асрда ягона туб аҳоли қабилалардан ташкил топган илк Паган давлати пайдо бўлди. Кейинчалик бу ҳудудда Канбауллар давлати ва ниҳоят XIX асрга келиб, Бирма давлати вужудга келди.

Мянма асосан, тоғли мамлакат бўлиб, ҳудудининг 60 фоизини ўрмон ташкил қилади. Ушбу ҳудудда 76 га яқин миллат ва элат яшайди. Мянма, карен, шан, чин ва бошқалар шулар жумласидандир. Яна

аҳоли орасида ҳиндлар, хитойлар ва европаликлар ҳам бор. Аҳоли нотекис жойлашган. Расмий тили мянма, диндорлари эса асосан буддавийлардир. Бундан ташқари, мусулмон, ҳинду ва христианлар ҳам бор.

Маданиятига назар ташлайдиган бўлсак, театр томошалари азалдан диний маросим ва халқ байрамларининг таркибий қисми бўлган. Халқ сайиллари ва интермедия шакллари диний удумлар ва меҳнат жараёнларидан келиб чиққан. Кино санъати эса бироз кеч XX асрга келибгина шаклланган. 1918 йилда “Берма фильм компания”сининг ташкил этилиши кино санъатидаги илк қадам бўлган.

Мянмада ҳозирги кунга қадар одамлар орасида уруғ-қабилачилик муносабатлари сақланиб қолган. Бу ерда ҳозир ҳам кўплаб қабилалар истиқомат қилади ва уларнинг ичида энг йириги Паданг қабилачидир. Ушбу қабилада қадимги одат — аёллар буйнига ҳалқа тақиб юриши сақланиб қолган. Уч ёшидан бошлаб қизларнинг буйинларига ҳалқа тақиб қўйишади. Бу ҳалқалар сони ҳар йили биттага кўпайиб бораверади. Натижада аёлларнинг ёши анчайин кексайганига қадар уларнинг сони кўпайиб, буйинининг узунлиги 35-40 сантиметргача узаяди, ҳалқалар оғирлиги эса тўққиз килограммга бориб қолади. Энг

Инглиз тилидан
Мафтуна
ХУДОЙБЕРГАНОВА
таржимаси

ОСИЁ “ЗУМРАД”И

Мянма қадимдан олтинга бой мамлакат бўлгани боис турли давлатлар уни қарам қилишга интилган ва бу ҳудуд “Олтин шаҳар” ёки “Олтин тангалар шаҳри” номи билан инсонларга маълум бўлган.

Мамлакатнинг барча шаҳарлари қадимий ва ўзига хос. Найпидав ва Яндон Мянманинг энг йирик шаҳарларидан бўлиб, улар давлатнинг ҳозирги ва қадимги пойтахтлари ҳисобланади. Найпидав маҳаллий аҳоли тилидан таржима

қилинганда “Қироллар замини” маъносини англатади. Қадимги пойтахти ҳисобланган Яндон шаҳри эса Шведого Пагода жойи билан машҳур бўлиб, у ерда Будданинг мақбараси жойлашган. Татон, Пи каби қадимий шаҳарларда археологик қазималар натижасида топишган Будда ибодатхоналарининг харобалари ва бронза буюмларида ҳинд мезморлиги ҳамда санъатининг таъсири кўзга ташланади. Паган шаҳрида эса китоблар ва қўлёзмалар сақланган қадимий кутубхоналар жойлашган.

► МУТАХАССИС ФИКРИ

Боғдорчилик ва зироатчиликда янги, самарали технологияларнинг қўлланилиши натижасида, Ўзбекистонда мева-сабзавот етиштириш ҳажми йилдан-йилга ошиб бормоқда.

Ҳосилга таъсир этади...

Хусусан, ўтган йили юртимиз деҳқон-фермерлари ва боғбонлари томонидан 12 миллион 592 минг тонна сабзавот ва картошка, 2 миллион 731 минг тонна мева, 1 миллион 850 минг тонна полиз маҳсулотлари, 1 миллион 556 минг тонна узум етиштирилди. Шукри, бу йил ҳам ҳосил чўғи баланд. Барчаси халқимиз дастурхонининг тўқин, турмушининг фаровон бўлиши йўлида амалга ошириладиган кенг қўламли ислохотлар натижасидир.

Бироқ табиатда шундай ҳодисалар ҳам бўладики, бу деҳқону боғбонлардан ҳаммиша ҳушёр бўлишни талаб этади. Мева-сабзавотнинг қушандаси саналмиш қуртларга қарши курашиш, уларни зарар келтирмасдан даф этиш фидойи боғбонларнинг доимий эътиборида бўлмоғи зарур.

Комсток курти (илмий номи PSEUDOCOCCLUS COMSTOKI KUW) ана шундай зараркундалардан биридир. Ватани Япония бўлиши бу ҳаётарот ўрта Осиёнинг барча республикаларида, асосан, тут дарахти учун энг хавфли зараркунда саналади. Шунингдек, у кўпгина мева ва манзарали экинларга, хусусан, беҳи ва анорта ҳам зарар келтиради. Анорнинг қосқаси комсток курти ва унинг туҳумини яхши ҳимоя қилади. Дарахт танаси, шохлари ва баргларида колония бўлиб жойлашади ва дарахт ширасини сўради. Оқибатда дарахт ва бутанинг барглари тўқилади, ёш новдалар қуриydi, ҳосилдорлик кескин камаяди. Тут дарахтини зарарлаганда, унинг барглари сарғайиб, ифлосланади ва ипак қуртини боқиб учун яроқсиз ҳолга келади.

Ушбу жонивор чўзинчоқ овал шаклида усти оқ мум билан қопланган. Урғочиси 300 дан ортиқ оч сарик рангли туҳум қўяди. Совуқ тушуши билан урғочи кўрт батамом ҳалок бўлади, туҳум бошқичида қишлайди. Совуққа чидамли туҳумларни очик жойда шамол учиб кетиши, ёмғир ювиши натижасида ҳалок бўлиши мумкин. Дарахт ёриқлари, пўстлоғи орасига, девор ва говак ёриқлари орасидаги туҳумлар сақланиб қолади.

Комсток курти тарқалмаган ҳудудларни ундан муҳофаза қилиш учун қўчаларни, ўсимлик маҳсулотларини мамлакатимиз ҳудудига киритиш ва чиқаришда “Ўсимликлар карантини” қонун-қоидаларига амал қилиш мақсадга мувофиқ.

Кураш чоралари қўлланилганда комсток куртининг псевдофрукс биологик қушандаси ҳамда кимёвий препаратлардан фойдаланилади.

Абдували СОДИҚОВ,

Тошкент шаҳар ўсимликлар карантини инспекцияси чегара пункти позириси

► МЕН СЕЗДИМ, СИЗ-ЧИ?

Қадимда ўғирлик қилган кишилар энг оғир жазоларга, ҳатто ўлимга ҳам маҳкум этилган. Нега деганда, мол-мулкка қилинган тажовуз энг оғир жиноят сирасига кирган. Ўйлаб қолсан киши, қаҳри қаттиқ ўтмишдошларимиз ҳеч қачон ортга қайтариб бўлмайдиган вақт ўғрилари қандай ҳукм чиқарган бўларди? Умуман вақт ўғрисиға жазо борми?

Бугун тезкор технологиялар асрида яшаймиз. Интернетдан тезкор фойдаланиш имкониятига эга. Албатта, бу қўлайликлар ҳар бир фойдаланувчининг талабини қондирмоқда. Аммо ушбу алоқа телефонлари фойдаланувчилар орасида шундайлар ҳам борки, кўча маънода айтганда унинг ич-ичига кириб кетиши мумкин. Соатлаб вақтни унга ажратамиз. Телефонлар эса биз билмаган ҳолда вақтимиз “ўғирси”га айланади.

Бундан ташқари ҳозирги авлод мобил телефонлари қатор имкониятларга эга бўлиши билан бирга фойдаланувчидан вақт ва пул ҳам талаб қилади. Масалан, интернет тармоғига кириш учун телефонимизда “интернет пакетлар” сотиб оламиз. Алоқа компаниялари ҳам ўз вақтида хизмат турларини тақлиф этишмоқда. Масалан, Uzmobile алоқа операторининг “Интернет пакетлари” 50MB=1\$; 300MB=4.5\$; 1200MB=9.5\$; 2400MB=14.5\$; 6000MB=25\$ АҚШ доллари ҳисобида баҳоланади. Бу хизматта уланган фойдаланувчи интернет тармоғидан ўзига тегишли мақсадда фойдаланади. Мисол учун электрон китоб ўқийди. Янгиликлардан хабардор бўлади. Ижтимоий тармоқда дўстлари билан мулоқот қилади, ахборот алмашади ва ҳоказо. Аммо, иккинчи томондан қўлаб фойдаланувчиларнинг вақ-

ти Telegram, Viber ва WhatsApp мессенжерларида беҳуда ўтмоқда. Албатта бунинг салбий томони йўқ деярли бўлмайди. Келинг, Телеграм мессенжери ҳақида бироз фикр алмашайлик.

2013 йилда яратилган, 2014 йилнинг февраль ойида фаол фойдаланувчилар сонини буйича машҳур Viber ва WhatsApp мессенжерларини ортда қолдирган Телеграмм ҳар қил типдаги файллар ва хабарларни алмаштириш мақсадида яратилган. Фойдаланувчилар телефон рақамлари орқали осонгина рўйхатдан ўтади. Исталган фойдаланувчидан “Бир ҳафтада қанча вақт Телеграммдан фойдаланасиз” дея савол берсак, “Деярли, ҳар кун” дея жавоб беради. Аслида, маълумотлар алмаштириш ишлатилмаганда бу мессенжердан баъзи ҳолларда нотўғри фойдаланиш кузатишмоқда. Хусусан, овқатланиш вақтида, дарс жараёнида ва бошқа машғулотларда телеграммдан фойдаланиш вақтимизнинг бекор йўқотилишига сабаб бўлади.

Яқинда бир танишимнинг телеграмм мессенжеридан ёзишмаларини ўқи-

Бир ҳадис тарбияси

Ўки “Уч ёшдан сўнг кеч...” мақоласини ўқиб

► МУНОЗАРА

Ҳар бир даврда жамиятнинг ўзига берадиган асосий саволларидан бири бу албатта, эртанги кун, жамиятнинг, миллатнинг эртаси учун қандай авлод тарбияланиши, биздан кейин бизнинг ворисларимиз ким бўлади?, деган савол туради. Шу нуктаи назардан олиб, қараладиган бўлса, “Hurriyat” газетасининг кейинги сонларида япон олими, руҳият билимдони Масару Ибуканинг “Уч ёшдан сўнг кеч” деб номланган қўлланмасидан парчалар чоп этилиб муҳим масала ўртага ташланган.

Шундай экан, бу масала энг биринчи ўринда тарбия билан боғлиқлигини кенг ёритиб тўғри қилган. Бутунги кунда энг тараққий қилган давлатлар тарихи айнан ана шу тарбия, тарбия жараёни ва унинг моҳиятини тубдан ўзгартириш билан боғлиқлигини ўз ҳаёти тажрибаларида яққол мисоллар билан исбот қилишди ва ёш авлодин эртанги кун учун тайёрлашдан бошлашди.

Қизиғи шундаки, кўп ҳолларда ҳар бир даврнинг ҳам зиёлилари орасида ҳар кун муҳокама қилинадиган мавзуси юзага келади. Ҳозир икки зиёли бир жойга йиғилса, албатта ўзлари учун учинчи мавзу чиқариб бугуннинг таълими ва аниққас тарбияси масаласини муҳокама қилиш авжига чиқа бошлайди. Бу тортишувларда албатта ёшлар айбдор, “улар катталарга қулоқ солишмайди, компьютерда кечгача ўтиради, тўхтовсиз болаёштиради, китоб ўқишмайди” ва ҳоказо сабаблар рўқча қилинади. Бу муаммони бундан икки минг йил илгари юнон файласуфлари ҳам худди шу тарзда кўтаришган ва улар-

нинг яхшигина бир ҳулоаси шундаки, “Ким ёшлардан нолйи бошладими, бу унинг қариганидан дарак...”

Фарзанд тарбияси, аниққас бола тарбияси қадимдан ҳам ота-боболаримиз томонидан жиддий эътибор қаратилган соҳа.

“Фарзанднинг ўнг билан чапни ажратгунча уни подшоҳ, ўзининг қўли ўрнида, фарзанднинг ўнг билан чапни ажратгандан сўнг уни қўл, ўзининг подшоҳ ўрнида қўл, фарзанднинг балоғатга етгандан сўнг эса у билан дўст каби муомала қил.”

Бу ҳадиснинг Исмоил Бухорий тилида саҳиҳ эки саҳиҳ эмаслиги ҳақида фикр юритолмайман ва бу вазифага ҳам қарайман.

Аммо масаланинг муҳим жиҳати шундаки, бу ҳол психологик ва бола физиологияси билан боғлиқ мулоҳаза юритилганда уч ёшгача даврга тўғри келади. Демак, биз ўз боламизга “қўл”лик давримиз боламизнинг ҳақиқатан ҳам уч ёшлик бўлишигача тўғри келар экан. Ана энди боланинг ўнг билан чапни ажратганидан кейинги даври, яъни балоғатга етгунчалик даври бу қанча ёшга

тўғри келади? Боланинг психологик ва физиологик жиҳатдан олганда унинг ана шу катталарга қулоқ дари унинг қайси ёши даврига тўғри келади, деган саволга ўз қарашимизни ҳам аниқлаб олишимиз зарур.

Бу ҳақда ҳам анчагина чағиш фикрлар юзага келиши мумкин. Балоғат, болалик, балоғатга етишиш тушунчалари ўз ўрнида боланинг қайси ўсиш даврига тўғри келади. Бу тушунчаларнинг маъноси юзасидан қамровли фикрни аниқламоқчи бўлсак, бу албатта боланинг яна ўша жисмоний, физиологик ва аниққас, энди психологик кўникмаларига, тушунчаларига бориб тақалади. Бу даврнинг пастки нуктаси қилиб илгариги уч ёшдан юқори ва унинг юқори нуктаси сифатида бизнинг шароитда, тарихий тушунчамиздаги етти ва тўққиз ёшлар билан белгиланган бўлади.

Мана энди ҳадисдаги учинчи давр балоғатга етгандан сўнгги даврни белгиласак, бу 7 ёш 9 ёшдан кейинги ёшдаги давр бўлиб чиқади. Бу жойда ҳам ана бир савол, қачонгача боланинг “бола” деб тарбиялانسиз, тушунчаси.

Шу жойда ана бир аниқлик киритишга тўғри келади, бу ҳам бўлса қиз бола ва ўғил бола ёши ва тарбияси бошқа-бошқа қўрилиши кераклигини айтиб ўтиш. Албатта, уларнинг умумийлик даври ва томонлари бор. Ҳатто, биринчи давр саналмиш боланинг ўнг ёки чапни таниганчалик давридаги ҳолати ўғил ва қиз болаларда салкам умумий бўлган ҳолда фарқ қилмайди, деса бўлади. Биз бу жойда умумлашган фикр, болаларнинг умумий хусусиятлари ҳақида фикр юритамиз ҳолос. Қиз бола-

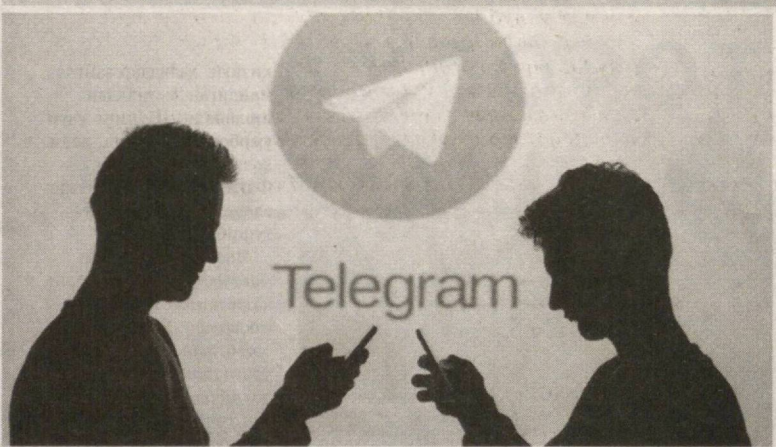
лар ва ўғил болаларнинг ўсиш ва тарбиядаги фарқлари йўналишида алоҳида тўхталмаймиз. Шунинг учун биз фақат зарурат туғилган пайтлардагина ўғил ёки қиз болага тегишли тарбия муомаласи ҳақида алоҳида-алоҳида тўхталиб ўтамиз. Бошқа пайтлари бу, албатта, бола тарбияси борасидаги умумийлашган мулоҳазалар бўлади. Бу ўринда ота-оналарнинг ўғил бола ва қиз болаларнинг жисмоний, физиологик, ҳатто психологик ўсиш тушунчалари камиди бир, ҳатто икки йиллаб фарқ қилишни унутмасликларини уқтириб қоламиз ҳолос.

Муаммонинг боши шундаки, бола тарбияси қачонда бошланади? Албатта, бир саволга икки ёшнинг бу-бирини севиб оила қуришидан, деб бемалол айтиш мумкин. Мана, қарабсизки, ёш гулакнинг ҳали дунёга келмасидан жамият орасида унинг ким бўлишини рамзий маънода катталар режалаштирарди, унинг туғилишини орзу қиларди. Унинг ким бўлиши мана шу бўлуси ота ва онанинг қону жони, уларнинг руҳий ҳолатлари, дунёқарашлари ва бошқа минглаб уларда бўлган унсур ва сабаблар бўлуси ўз зурриятига жиддий таъсир қилувчи омиллар эканлигини бошлангилини улар унутмаслиги ва уларнинг атрофидаги катталар бунини уларнинг руҳига, онига, дунёқарашига, қолаверса, энг оддий тил билан айтганда уларнинг фарзанд тарбияси тушунчасидаги билимлари таркибига киритиш шарт.

(Давоми бор.)

М.ЙУЛДОШЕВ,
психология фанлари
номзоди

ЭНГ КАТТА ЎҒРИ

ти Telegram, Viber ва WhatsApp мессенжерларида беҳуда ўтмоқда. Албатта бунинг салбий томони йўқ деярли бўлмайди. Келинг, Телеграм мессенжери ҳақида бироз фикр алмашайлик.

2013 йилда яратилган, 2014 йилнинг февраль ойида фаол фойдаланувчилар сонини буйича машҳур Viber ва WhatsApp мессенжерларини ортда қолдирган Телеграмм ҳар қил типдаги файллар ва хабарларни алмаштириш мақсадида яратилган. Фойдаланувчилар телефон рақамлари орқали осонгина рўйхатдан ўтади. Исталган фойдаланувчидан “Бир ҳафтада қанча вақт Телеграммдан фойдаланасиз” дея савол берсак, “Деярли, ҳар кун” дея жавоб беради. Аслида, маълумотлар алмаштириш ишлатилмаганда бу мессенжердан баъзи ҳолларда нотўғри фойдаланиш кузатишмоқда. Хусусан, овқатланиш вақтида, дарс жараёнида ва бошқа машғулотларда телеграммдан фойдаланиш вақтимизнинг бекор йўқотилишига сабаб бўлади.

Яқинда бир танишимнинг телеграмм мессенжеридан ёзишмаларини ўқи-

дим. Унда овқатланаётгани, нима еяётгани, таомни қандай тайёрлагани, қаерларга боргани, нима ишлар қилгани ҳақида кун давомидаги кундалик юмушлари ёзилган. Бунга ақли киши осонгина кўз юзма олмас керак. Аммо, шундай ёзишмалар ҳам борки, ундаги мулоқотларда фойдаланувчи тилимининг бузуви турли жаргон сўзлардан фойдаланади. Бу нафақат вақтимизни “ўғирлайди”, балки тарбиямизга салбий таъсир этиб, тилимизда турли ёмон сўзларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлади.

Тўғри, Viber, WhatsApp ва Telegram мессенжерларидан оқилона фойдаланиш ҳар бир кишининг ўзига боғлиқ. Бунинг ҳам ўз фойдаланиш маданияти бор. Муҳими, вақтимиз бекор кетмаска, бўлгани! Ўйлашимизки, бу каби хизматлардан фойдаланувчилар нима учун фойдаланаётганиларини яхши билдилар, вақтини бекорчи суҳбатлар-у, ёзишмаларга сарфламайдилар.

Масаланинг бир томонини кўриб чиқдик. Яна биз билмаган ва ўйлашга сабаб бўладиган иккинчи томони ҳам борки, бунда

нафақат, вақтимизни балки бахтимизни ҳам йўқотар эканмиз?

Биргина мисол. Ёш йигит ва қиз ўртасида телефондаги мулоқотларни кўрганимизда, жим қараб туролмаймиз. Йигит ҳам, қиз ҳам кимнингдир ҳавас қилиб ўстирган фарзанди. Лекин тенгдошларимиз буш вақти топилди дегунча, телефон билан оввора бўлиб қолиши кишини ўйлантирмасдан қолмайди. Энг ёмон томони, йигит ёки қиз турмуш қураётганда “фалон йигит қиз қиз бошқаси билан гапчилаб юрарди” деган гапни эшитиш қиз бола учун ҳам, ўғил бола учун ҳам яхши эмас.

Маънан етук, жисмонан соғлом йигитларимиз ўзининг мардлиги, гурури, ори билан, қизларимиз эса

ақли, ибоси, одоб билан ажралиб туради. Уларнинг қандай ахборотдан фойдаланаётгани, кимлар билан мулоқот қилаётгани, қандай сўз ва ибораларни ишлатиши, қанчақа машғулот билан шуғулланаётгани ҳақида онги, шуғри етади.

Ёш улуғларимиз назарида эса алоқа операторларининг абонентларига тақдим этаётган бепул дақиқа турли хизматлари айрим ҳолларда вақтимизнинг бесамар йўқолишига сабаб бўлаётгандек. Дақиқа ва хабар қўрилишидаги хизматларни таҳлил қилиб кўрайлик-чи, қанча вақтимиз уларга сарф бўлар экан.

Beeline UZ алоқа операторининг “Бир ҳафта” таърифидан абонент тўлов 1,99\$ АҚШ доллари, яъни 6000 сўмга яқин пул миқдори. Тармоқ ичида ҳафтасига 200, бошқа йўналишларда 25 дақиқа, 250 хабар. Бу яхши, албатта. Техамкор таъриф режалари. Лекин, баъзи фойдаланувчиларга ушбу таъриф бир ҳафтада камлик қилади. Бу дегани 200 дақиқа — 3 соату 20 дақиқа, ҳамда 250 хабар жўнатишга ўртача 3 дақиқа ажратганда 750 дақиқа, яъни 12 соату 30 дақиқа вақтимиз йўқолади. Меъёрга фойдаланиш зарар қилмайди. Аммо бир дақиқа вақтимизни ортқича сарфласак ўз-ўзидан вақтимиз “ўғирси”га айланамиз.

Мухтасар айтганда, вақт ҳақида айтилган ҳар бир фикр, сизу бизга қизиқ. Бироз бўлсада вақтимизни “ўғирлайдиган” сабаб ва ҳолатларга ойдинлик киритдик. Бундай вақт ўғрисиға жазо — чўнтакка зарари ва бахтимизнинг йўқотилиш хавфи экан. Демак, ҳар бир соғинамизни бекорчи нарсаларга “ўғирлатиб” қўймайлик!

Муҳаммадали МАМАДАЛИЕВ,
ЎЗМУ талабаси

► БИЛМАГАННИ БИЛГАН ЯХШИ

— Олти ёшли набират отасидан қолган меросга меросхўр ҳисобланади. У ҳозир меросни қабул қилиб олиши мумкинми? Агар мумкин бўлса, бу ишнинг қандай тартибда амалга оширилади?

Пискент туманидан
Эркиной АЗИМОВА

— Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 29-моддасига мувофиқ, ўн тўрт ёшга тулмаган воғта етмаганлар, яъни кичик ёшдаги болалар учун битимли уларнинг номидан фақат ота-онаси ёки фарзандликка олувлари ҳамда васийлари тузиши мумкин.

Ушбу ҳуқуқий ҳужжатга асосан, олти ёшдан ўн тўрт ёшгача бўлган кичик ёшдаги болалар фақат:

- Майла маънавий битимларни;

- Тексин манфаат қўришга қаратилган, нотариал тасдиқланган ёки давлат рўйхатидан ўтказишни талаб қилмайдиган битимларни;

- Қонуний вақил ёки унинг розилиги билан учинчи шахс томонидан муайян мақсад ёки эркин тасарруф этиш учун берилган маблағларни тасарруф этиш борасидаги битимларни мустақил равишда амалга оширишга ҳаққидир.

Саволга Ангрен шаҳар 2-ДНИ нотариуси
Наргиза МИРАҲМЕДОВА жавоб берди.

— Яқин ўртоғимнинг аҳолига маънавий техник хизмат кўрсатиш шохобчасини ижарага олмақчи эдим. Менга бунинг учун ижара шартномаси тузиш кераклигини айтишди. Ижара шартномаси нима ва у қандай тузилади? Илтимос, шу ҳақда маълумот берсангиз.

Тошкент вилоятидан Олмас НУРИСЛОМОВ

— Ижара шартномаси Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексида “мулк ижараси шартномаси” тарзида номланган бўлиб, унга кўра ижарага берувчи ижарага олувлари ҳақ эвазига мол-мулкни вақтинча эгаллик қилиш ва фойдаланиш ёки фойдаланиш учун топшириш мажбуриятини олади.

Мулк ижараси шартномаси бир йилдан ортиқ муддатга бўлжаланган бўлса, тарафлардан бирортаси юридик шахс бўлган ҳолларда эса, муддатидан қатъи назар, эъма шаклда тузилиши шарт. Кўчмас мулк ижара шартномаси давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. Мулк ҳуқуқининг келтирилган ижарага ўтишиши назарда тутилган мулк ижараси шартномаси бундай мулкнинг олди-сотида шартномаси учун назарда тутилган шаклда тузилади. Шартнома унда белгиланган муддатга тузилади. Агар шартномалда муддат белгиланмаган бўлса, шартнома ноумайин муддатга тузилган ҳисобланади. Бунда тарафлардан ҳар бири бошқа тарафни бир ой олдин, кўчмас мулк ижарасида эса уч ой олдин эъма равишда огоҳлантириб, истаган пайтда шартномадан воз кечиши мумкин. Қонун ёки шартномалда ноумайин муддатга тузилган мол-мулк ижараси шартномасини бекор қилиш ҳақида олдиндан огоҳлантиришнинг бошқа муддатлари ҳам белгиланган бўлиши мумкин. Ижарага берувчи ижарага олувлари мол-мулкни шартнома шартлари ва мол-мулкнинг вазифасига мувофиқ ҳолда топшириши лозим. Мол-мулкнинг топширишга тайёрлаш, шу жумладан, топшириш далолатномасини тузиш ва имзолашга тақдим этиш ижарага берувчининг бурчи бўлиб, унинг ҳисобидан амалга оширилади.

Мулк ижараси шартномаси бекор бўлганидан кейин ижарага олуви ижарага берувчига мол-мулкни ўзига топширилган ҳолда, эскиришни ҳисобга олиб ёки шартномалда келишилган ҳолда қайтариши лозим.

Саволга Пискент тумани ДНИ нотариуси
Умид НИЕЗОВ жавоб берди.

— Маълум сабабларга кўра, ўтган йили турмуш ўртоғим билан ажрашмоқчи эдим. Лекин, у ўрта-мишда икки нафар воғта етмаган фарзандимиз борлигини рўқча қилиб, ажрашмоқчи бўлмади. Ҳозир эрим оғир жиноят содир этгани учун узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилган. Айтнинг-чи, унинг розилигисиз никоҳдан ажралиш мумкинми ва бунинг учун қаерга мурожаат қилишим керак?

Тошкент вилоятидан Замира ТУРАҚУЛОВА

— Ўзбекистон Республикаси Оила кодексига асосан, агар эр ёки хотиндан бири:

- суд томонидан бедарак йўқотган деб топилган бўлса,

- суд томонидан руҳий касаллиги ёки ақли заифлиги туфайли муомалага лаёқатсиз деб топилган бўлса,

- содир қилган жинояти учун ўн йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинган бўлса, ўртада воғта етмаган болалари борлигидан қатъи назар, эр-хотиндан бирининг аризасига кўра улар ФХДЭ органларида никоҳдан ажратилади.

Уч йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этилган шахснинг хотини (эри) ФХДЭ бўлимига шахсини тасдиқловчи ҳужжат ва никоҳ гувоҳномаси билан бирга суднинг қонуний қуча қирган ҳукмидан қўчирилган, судланган эр хотинининг ўртадаги болалари ва мол-мулк юзасидан нисоси йўқлиги тўғрисида тилхат тақдим этилиши ва никоҳдан ажралиш тўғрисидаги аризасида жазони ўташ жойининг аниқ маънавий кўрсатиши керак. Аризани қабул қилиб олган ФХДЭ органи шу қуниёқ бу тўғрида жазони ижро этиш муассасасига хабарнома жўнатади. Муассаса маъмурия хабарномани олган, икки ҳафта мабойнида маҳкумининг аризачи билан ўртада болалар ва мол-мулк тўғрисида низо йўқлиги ҳақида эъма равишда билдиришномасини тасдиқлаб ФХДЭ органига жўнатади. Маҳкумининг ҳеч қандай низолари бўлмаса, унинг рози ёки рози эмаслиги инобатда олинмасдан никоҳдан ажралиши қайл этилади. Мулккий низо-лар борлиги ҳақида жавоб хати келган тақдирда, никоҳдан ажралиш қайл этилмайди ва аризачига никоҳдан ажралиш учун судга мурожаат қилиш кераклиги тушунтирилади.

Демак, сиз аввало ўзингиз яшаётган жойдаги ФХДЭ органига мурожаат қилишингиз керак.

Саволга Янгйўл туман 2-ФХДЭ бўлими инспектори
Гулноза СОТВОЛДИЕВА жавоб берди.

— Икки нафар воғта етмаган фарзандим бор. Ўзим 3-гурӯх ногирониман. Собиқ турмуш ўртоғим хасталикдан вафот этди. Ўзимдан олдин барча мол-мулкни отаси ва укасиё вақият қилиб қолдирибди. Болаларимизга отасининг мол-мулкидан ҳеч нарса тегмайдими?

Зангиота туманидан Ф.ТЕМИРОВА

— Фуқаролик кодексининг 1142-моддасига, меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқи белгиланган бўлиб, унда мерос қолдирувчининг воғта етмаган ёки меҳнатга қобилиятсиз болалари, шу жумладан фарзандликка олган болалари, шунингдек, меҳнатга қобилиятсиз эр ёки хотин ва ота-онаси, шу жумладан унинг фарзандликка олганлар, васиятноманинг мазмунидан қатъи назар қонун буйича ворис бўлганларидан улардан ҳар бирига тегишли лозим бўлган улушнинг камиди ярмини (мажбурий улуш) мерос қилиб олашлар, деб қўрсатилган. Демак, улар ҳам қонун буйича, ҳам васият буйича ворислик ҳуқуқининг субъектлари таркибига кирилади.

Мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўр бирон-бир асос буйича меросдан олинган ҳамма нарсаси, шу жумладан, олдин уй жиҳозлари ва рўзгор буюмларидан иборат мол-мулкнинг қиймати ҳам, бундай меросхўр фойдасига қилинган васият мажбуриятининг қиймати ҳам мажбурий улушга қўшилилади.

Мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўр учун васиятномалда белгиланган ҳар қандай чеклашлар ва шартлар унга тағдилан мероснинг фақат мажбурий улушдан ортиқча қисмига нисбатан ҳақийқ хисобланади.

Демак, фарзандларингиз отасидан қолган мол-мулкдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга.

Саволга Зангиота тумани ДНИ нотариуси
Абдувоситхўжа БОИСХўЖАЕВ жавоб берди.

Ўқума иборалар устаси

УЛУҒЛАР САБОҒИ

Жаҳон журналистикасида қандай тенденциялар кечмоқда — улардан бохабарлик, бошқача айтганда, замон билан ҳамнафаслик қанчалик зарур бўлса, давр воқеа-ҳодисаларини ифодалашда устодлар ижодини ўрганиш, уларнинг тажрибаларидан фойдаланиш шунчалик аҳамиятлидир.

Маълумки, улуғ ёзувчиларимиздан бири Абдулла Қодирий институт таълимини олган биринчи ўзбек журналистларидан ҳисобланади (у 1924 йилда Москвадаги собиқ иттифоқ давлат журналистлар институтига тахсил олган; оилавий шароити туфайли ўқишни битказа олмаган).

чи ўзига ўхшаш шиллингпоч-чаларга (қийимсиз, оёқланглар-га) зиннат қилиб берган экан, жоним ўғилсин сиздан. Норпоҷавони ош-суғга қарашиб берсин Шарвон, деб боладан айтирипти. Йўқ, дейишқа қиймай чиқсам, бир уй фиску фасод, айланай эгачи. Гап шўтта қолсин-ку, чикронимга минг пушониларини едим. Тува... Ушбу парчадаги "ют-вотти", "ман", "ўхшан", "шиллингпочча", "тува" каби шевага хос сўзлар ўрнига уларнинг адабий тилдаги муқобиллари (ютиятти, мен, ўхшаган, таваб) қўлланганида, эҳтимол, Шарвон ҳоланинг бироз содда, андак шўх, лекин ҳақиқаттўй табиати тўла очилмасди. Ёки Тошпўлат тажанининг мана бу гапига эътибор беринг: "Қалъа тоған ҳам очлиқдан ит гажиган ошқидек бўлипти-да шу кунда; саллангин сот, тасбеҳингиз кўзунчоқ қилиб атторлиқдан дўкон оч, дейдирган битта мард йўқ...". Биров ҳақида бу тахлит муносабат билдириш учун одам Тошпўлат тажандек тўпори, думбул, чапани бўлиши керак! У маҳзунми "бечора озиб-тўзиб кетибди" ёки "эти устихонига ёпишибди" деб ўтирмайди. Ўз тилича: "Очлиқдан ит гажиган ошқидек бўлипти..." дейди. Гапирётган гапи Тошпўлат тажанининг характерини кўрсатиб беради.

Тилишуослар "эвфемик ҳолиса" деб атайдиган — ўта оғир, ёмон маъноли гапларни юмшоқ, чиройли ибора билан ифодалаш санъатини Жулқунбой мақола ва ҳажвияларда қўйиб кўзга кўлади. Масалан, у бир баҳсда (таъкид олим Ғозий Юнус билан Қодирий ўртасидаги ушбу мунозаъа 1920-йиллар ўзбек матбуотида анча шов-шув бўлган. Бу баҳс уларнинг шахсий масала ёки адоватлари туфайли бўлмай, балки икковлари бир пайтлар ҳамкорликда таъкид этган ва биргаликда хизмат

қилган "Муштум" журнали ва умуман, ўзбек матбуотининг ривожига йўлда нималар қилиш зарурлиги ҳусусида фикрлари турфур хиллигидан келиб чиққан эди...) "Виджонингизнинг сал обияти қочибдир" дейди Ғозий Юнусга қарата. Бу гап "сен виджонсиз бўлиб қолибсан", дея ифодаланиши ҳам мумкин эди... "Муштум"нинг 1924 йил 23-сонида эълон қилинган "Тошканд бойлари" фелетонидан ҳам бир неча эвфемик иборани кўриш мумкин. Унда муаллиф бу дунёга келиб, фақат ўз нафси йўлида яшаб ўтаётган бир бойни бир пайтлар синган эди (банкрот маъносидан), бутун эса "қўйчилик қилуб яна қобирғасини ёпуб қолди" дея юмшоққина таърифни келтиради. "Қобирғасини ёпуб қолди" ибораси замирида "сепмириб қолди" деган қўпол маъно яширинлигини зуқко ўқувчи дарров пайқайди. Мазкур фелетонда хотинбоз бошқа бир бойни эса, "бу аилаҳ умрини хотин зотиға бағишлади" тарзида қўполлик билан эмас, "гулқоғозга ўраб" шундай таърифлайди: "Бул кишининг барча ташаббуси тааддули завжот (хотинлар сонини қўпайтиришга, демокчи) масаласига кетди. Шунинг баракасида бир неча ўнлаб ўғуллари бўлдики, бул кишидан миллатининг қилган истифодаси фақат шундангити-надир".

Ажабтовур иборалар, пичинг ва кесатиклар, муболага ва

Газетага оддий хабар ёзамизми, жамиятдаги бирор муаммони қаламга оламизми, елкамиздаги журналист рутбасини оқламоқ учун ҳар замонда бўлса ҳам, салафлар тутган йўлга бир қур назар солсак, уларнинг яхши тажрибаларидан, ижодий услубларидан фойдалансак, ҳам бўлмай-миз. Номлари миллий матбуотимиз тарихига устувор муҳрланган, тутумлари тўғрилиги вақт чигиринидан ўтиб, исботини топган Жулқунбой сингари улуғлар фаолияти эса, биз, бугунги ёш журналистлар учун катта мактабдир.

Элмурод НИШОНОВ

Бағрикенг Ва фидоий

ЭЪТИБОР

1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар куни сифатида кенг нишонланади. Мазкур байрам муносабати билан устоз ва мураббийларни қутлаш, уларга самимий эҳтиром кўрсатиш, бу хайрли касб эгаларининг машаққатли хизматларини эъзозлаш юртимизда анъанага айланган. Олий таълим маскани билан ўз ҳаёти, фаолияти, илмий-педагогик салоҳиятини чамбарчас боғлаган устозлар ҳусусида гап кетганда, биз беихтиёр Ҳамиджон Ҳомидий номини эслаймиз.

Ҳ.Ҳомидий 1955-1960 йилларда ТДПУда тахсил олди. Талабалик йилларидаги беҳад тиришқоқлиги, илм-фанга меҳри билан устозлар эътиборига тушган ёш мутахассис мана, 60 йилдирки, ўз тақдирини ушбу зиё маскани билан чамбарчас боғлаб келмоқда.

Ҳ.Ҳомидий бу қадрдон даргоҳнинг Ўзбек адабиёти кафедрасида ўқитувчиликдан тўғриб, аспирант, доцент ва профессор даражасига бугун йўлни босиб ўтди. Талабаликдан устозлик даражасига юксала олган филология фанлари доктори, профессор Ҳамиджон Ҳомидий чиндан ҳам пири бадавлат устозлар сира-сига қиради.

У 1967 йилда "Фирдавсий "Шоҳнома"сининг

бир ўзбекча таржимаси ҳақида" номи билан докторлик диссертацияларини ҳимоя қилди. Устоз 1996 йилда илм-фан ва таълим-тарбия соҳасидаги хизматлари инобатга олиниб давлатимиз томонидан "Дўстлик" ордени билан таъдирланди.

Олимнинг илмий-ижодий, маърифий-педагогик фаолиятида бир неча эътиборга лойиқ устувор йўналишлар мавжудки, улар узоқ йиллар давомида тизимли асосда илмий-назарий, маънавий-маърифий йўналишда фаол тадқиқ этилиб, амалий фаолиятида намоён бўлиб келмоқда.

Жумладан, устознинг мумтоз адабиёт ва адабий алоқалар билан боғлиқ муаммолар, адабий таъсир йўсинидаги ишлари асосан, Фирдавсий ижодий мероси, "Шоҳнома"дек ўлмас бадий обиданинг ўзбек адабиётига таъсири билан боғлиқ изланишларда бўй кўрсатади. "Барҳаёт шеърый қаср", "Фирдавсий ва Навоий", "Шоҳнома"нинг шухрати, "Боқий бустон таровати", каби илмий, илмий-оммабоп китоблар шулар жумласидандир. Бу типдаги изланишларда олимнинг диққати асосан, "Шоҳнома"даги етакчи мотивларнинг халқ оғзаки ижодининг эрта ва афсона жанрларидан тортиб, Юсуф Ҳос Ҳожиб, Атоий, Сақкокий, Алишер Навоий, Бобур, Отақийлар қаламига мансуб каттаю кичик асарлар ва XX аср ўзбек адабиёти забардаст вакиллари ижодига таъсири сингари масалаларга қаратилган.

Ҳ.Ҳомидий илмий изланишларида "Авесто"ни ўрганиш алоҳида саҳифани ташкил қилади. Биз бунинг олимнинг "Авесто" сабоқлари ҳақида чоп этилган китоб-

лар юзга келиши, улар илмий-адабий жамоатчиликнинг диққат-эътиборига тушуши мисолида яққол кўришимиз мумкин.

Олим "Авесто"га оид манба матнларини қиёсий асосда чуқур ўрганган. Бу бебаҳо ёдгорлик моҳиятида нисҳон ва ўзидан кейинги динлар, фалсафий қарашларга асос бўлиб хизмат қилувчи ҳаётбахш концепцияни кўрсатиб берди. Жумладан, унда қўлуқ-доллик ва у билан боғлиқ бўлган жуда кўп зарарли удумлар рад этилиб, яққолдулик ғояси ҳаётга татбиқ этилади. "Эзу ният, эзу сўз ва эзу амал" бирлигига риоя қилиш масаласини кескин қилиб қўйилиши ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаёт ривожига ижобий таъсир кўрсатади. Бундай қарашлар ҳамон ўзининг долзарблигини сақлаб келаятгани ҳақидаги теъран таҳлилий хулосалар олим кузатишларининг зийнатидир.

Унинг илмий-оммабоп йўсинда яратилган "Тасаввуф алломалари", "Алломадор олами", "Олис-ақин юлдузлари", "Қўҳна шарқ дарғала-

ри", "Даҳолар давраси", "Машриқзамин ҳикмат бустони" ва бошқа китобларида илмийлик ва маърифийликнинг уйғунлашиб кетгани кузатилади. Жумладан, "Машриқзамин ҳикмат бустони" китобида жуда кўплаб олим фузалар маърифий қарашлари жамланганида бу кўзга ташланади.

Ҳ.Ҳомидий қаламига мансуб "Аждодлар сабоғи — ақл қайроғи", "Устозлар сабоғи — ақл қайроғи", "Низомий дилбандлари", "Наманган адиблари" каби таъкироти типдаги асарларда ўзи туғилиб ўсган муҳит одамлари, узоқ йиллар фаолият юритган даргоҳда бирга ишлаган ҳамкасблари, у киши ҳаммаслақ ва ҳамсўҳбат бўлган устозлария дўстлари ҳақидаги хоти-

Биз, кўп сонли дўстлари, сеvimли шогирдлари номидан устоз Ҳ.Ҳомидийни ўқитувчи ва мураббийлар куни билан қутлаб, устозга узоқ умр, сихат-саломатлик ва илмий-ижодий ютуқлар тилаймиз.

Тозагул МАТЕКУБОВА, Алишер Навоий номидаги Ўзбек тили ва адабиёти университети Ўзбек адабиёти ўқитиш методикаси кафедраси доценти, филология фанлари номзода

СОҲАГА БИР НАЗАР

Бу ҳолат кўпчилигимизга таниш: "Бир бор экан, бир йўқ экан..." деб бошланувчи эртақларни эшитганимизда, бутун вужудимиз қулоққа айланар, ҳаёлимиздан ажиб ҳис-туйғулар кечарди. Ота-онамиз олиб берган китоблар ҳам бизга бениҳоя катта бойликдек туюларди, уларни асраб-авайлардик. Ўқиган ҳар бир китобимиз ҳаёт йўлларимизни ёритувчи машъал, бизни энг юксак инсоний фазилатларга ундовчи маёқ бўлганини борган сари англаётимиз ҳам.

СЕҲРЛИ ОЛАМГА САЁҲАТ

Ertaklar yaxshilikka yetaklar

Бизда планшетлар йўқ эди, ноутбукимиз бўлмаган, интернет ниматини билмасдик. Шу боис овуқимиз телевизор китобларимиз бўлгандир. Бутун-чи? Бугуннинг болалари овуқчоги нима? Улар китобга қай даражада қизиқиш билдиришмоқда? Бу саволга бирданига салбий жавоб беришга шўшмаганимиз маъқулдек, назаримда.

Замон бизни ҳар томонлама тақомиллаштишга, тараққиёт билан бирга одимлашга ундамоқда. Хусусан, фарзандларимизни муболага қизиқтиришда ҳам янгича услубларни қўллашимиз керак.

Албатта, инсоннинг асл табиати — фитратига хос фазилатлар, туйғулар ўша-ўша, улар ўзгармайди. Яхши — ҳамон ўша сизу биз билган ҳислатлари билан яхши. Ёмон — ўша хунук олатлари, қилиқлари, бадфеллиги билан ёмон. Болалар учун тақдим этилаётган китобларнинг мазмунини ҳам моҳият ўша-ўша. Бироқ энди хоҳ шеър, ҳикоя, хоҳ эртақ китоблар бўлсин, уларни, XXI аср болаларига тақдим этишда янгича ёндашувлар, фикрлар, қарашлар зарур.

Юртимизда матбаачилик изчил ривожланмоқда. Айни дамда китоб расталарида фарзандларимиз учун килма-хил — расмий, тасвирли, аудиокинолар ҳам мавжуд. Замонавий эртақ китоблар дизайнида ақс эттирилган воқелик ҳаёт, ҳаққоний тасвирланиши, болаларнинг руҳияти, онгига мос, тушунарли ва қизиқарли бўлиши давр талабидир.

Эртақ китобларга ишланган расм ва танланган ранглари қанчалик муносиблиги ҳақида фикр билдириш учун психолог Мавлуда Файзиевага мурожаат қилдик:

— Мутахассисларнинг фикрича, болаларнинг ёш хусусиятлари учун гуруҳга ажратилди: боғча ёшдаги болалар (икки ёшдан етти ёшгача), мактаб ёшдаги кичик болалар (етти ёшдан ўн бир ёшгача), ўрта ва катта ёшдаги болалар (ўн икки-ўн тўрт ёшдан ўн беш-ўн етти ёшгача). Боғча ёшдаги бола учун атроф-олам сир-синаотта тўла, шу сабабли бола уни билишга интилади, — дейди мутахассис. — Бу ёшдаги болалар учун яратилаётган эртақ китоблар мавзу доираси тор, фақатгина мушукча-кучуқчалардан иборат бўлмаслиги, аксинча, борлиқ борича тасвирланиши, китоб аниқ, ранг-баранг суратларга бой бўлиши мақсадга мувофиқ. Олти-саккиз ёшдаги болаларни эса ҳаётдаги аниқ ҳодисалар, теърак-атрофда рўй бераётган воқеалар ақс этган эртақ китоблар эмас, балки нотаниш, сирли-сеҳрли эртақ воқеалар қизиқтиради. Улар кишиларнинг ўзаро муносабатларини билишга, ўрганишга интилади. Бу ёшдагиларга атайган эртақ китоблар мазмунини ва дизайни уларнинг талабини қондиришга хизмат қилиши зарур.

М.Файзиеванинг фикрича, тадқиқотларда шу нарса аниқланганки, эртақ китоблардаги тасвирлар, ранглар болаларнинг кўриш фаолиятигагина эмас, балки руҳий ҳолатларига ҳам таъсир қилади. Эртақ китобларда бўёқлар рангининг таъсирини албатта ҳисобга олиш керак. Одам организм ранг ва ёруғлиқнинг оғзинга ўзгаришини ҳам сезади. Яна шу нарса маълумки, оч рангдаги китоб енгилроқ, тўқ рангдаги эса оғирроқдек туюлади. Ранг ҳамда ёруғлиқнинг кучли контрастлари болаларда қувноқ кайфият яратишга қўмаклашади. Аммо бундан китобга чизилаётган расмлар турли-туман тўқ рангларга бўялиши керак, деган маъно чиқармаслик лозим. Бундай ранглар болаларнинг жигига тегиши, эстетик жиҳатдан эса ҳеч қандай манфаат келтирмаслиги шубҳасиздир.

— Расмий эртақ китоблар бола тасавуридаги тушунчаларни аниқроқ ифодалайди, — давом этади М.Файзиева. — Унда асосан тасвир етакчилик қилади. Бу эса эртақнинг содда англашилшига хизмат қилади. Шу сабабли болалар тасвирлардаги воқеаларга тўла ишондилар. Ҳеч қандай матн-сиз ҳам расмга қараб эртақ тўқиса бўлади, шу сабабли расмий маълумотлар боланинг оғзаки нутқини ривожлантиради, одатда объектни айна ифодалайди. Масалан, "Ур, тўқмоқ" эртагида тўқмоқ қандайлиги расмдан англашилди. Образлар расмий эртақларда ўзига хос қиёфани чизишга, қаҳрамон шахсини аниқлашга ёрдам беради. Дейлик, "Зумрад ва Қиммат" эртагида Қиммат хунук ва бесўнақай тасвирланса, Зумрад чиройли қилиб чизилди. Шу орқали бола эртақ моҳиятини тезроқ англайди.

Болаларнинг ёш билан боғлиқ ривожланиш усуллари педагоглар, психологлар томонидан кенг ўрганилган. Бироқ болалар китобларига ранг-тасвир берувчи график-дизайнерлар томонидан ушбу йўналиш кам ўрганилган. Шу сабабли кейинги йилларда чоп этилаётган эртақ китобларнинг баъзиларида рангдан фойдаланганда, образларни тасвирлашда мейврдан чиқиш ҳоллари учрамоқда. Назаримизда, мана шуларга китоб тайёрлаш жараёнида жиддий эътибор берилса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Жамила АСКАРОВА

ТАРИХ ЗАРВАРАҚЛАРИДА ЗАРҲАЛ БИТИКЛАР

ШУКУХ

Бир неча кун мобайнида жаҳон жамоатчилиги нигоҳи Бразилиянинг Рио-де-Жанейро шаҳрида бўлиб ўтган XV Паралимпия ўйинларига қаратилди.

Ўзбекистонлик спортчилар ўйиннинг дастлабки куниде 3 та олтин, 2 та кумуш ва 3 та бронза медалга сазовор бўлгани барча юртдошларимизни ҳаяжонга солди. Ўша лаҳзалардан то бугунги кунга қадар бирор ўзбекистонликнинг қўллари телевизор, газета ёки интернетдан, қулоқлари радиодан узилмай қолди, десак муболага бўлмайди.

Шунга яраша спортчиларимиз жумлаи жаҳонни ҳаяжонга солиб, кетма-кет олтин, кумуш, бронза медалларини қўлга киритишда давом этдилар. Дунёнинг 160 дан зиёд давлатидан тўрт мингдан ортиқ спортчи иштирок этишган нуфузли мусобақада дзюдо, сузш, енгил атлетика, ўқ отиш ва паравозлифтинг бўйича Ватанимиз шарафини ҳимоя қилдилар.

Ғолиб спортчиларимиз шарафига ҳар гал Ўзбекистон байроғи кўтарилиб, мадҳиямиз янграганида миллионлаб ватандошларимизни фахру ифтихор қулғаб олган бўлса ажаб эмас.

Атлетларимиз паралимпия ўйинларида 8 та олтин, 6 та кумуш, 17 та бронза жами 31 та медални қўлга киритиб,

ҳақиқий матонат кўрсатишди. Юртдошларимиз умумжамоа ҳисобида 15-ўринни (медаллар сони бўйича 12-ўрин) эгалладилар. Медаллар жамғариш бўйича улар Марказий Осиё давлатлари ўртасида биринчи, МДХ давлатлари ўртасида ва Осиё қитъасида иккинчи натижани қайд этишди. Бундан ташқари, дзюдода Ўзбекистон полвонларига тенг келадиган рақиб топилгани йўқ. Уларга XV Паралимпияда медалларини жамғариш бўйича дунёнинг ҳеч бир мамлакат вакиллари тенглаша олгани йўқ.

Шунингдек, спортчиларимиз томонидан баҳслар давом этиди. 6 та жаҳон, 7 та Паралимпия ўйинлари, 12 та Осиё рекорди ўрнатилди. Шу вақтга қадар бирорта давлат вакиллари, яъни иштирокчилар сони ва қўлга киритилган медаллар сони бўйича бундай натижа қайд этишмаган. Бу ютуқлар замирида давлатимиз томонидан ёшларга яратилаётган шарт-шароитлар, уларга бўлган ишонч ҳамда спортчиларимиз ва мураббийларимизнинг тинимсиз меҳнатлари ётибди.

Юртимизда Рио-де-Жанейро шаҳрида ўтказилган ёғи XV Паралимпия ўйинлари иштирокчи ва совриндорларини қўтиб олиш ма-

Ў.А. олган сурат

росими ҳақиқий байрамга айланди. 21 сентябрь тонгида минглаб юртдошларимиз, давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари, олий таълим муассасалари ўқувчи ва талабалари, санъаткорлар, спортчилар, паралимпиячиларнинг ота-оналари, оила аъзолари Тошкент халқаро аэропортига тўпландилар.

Тантанали қўтиб олиш маросимида сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари А.Икромов ва бошқалар паралимпиячиларимизнинг юксак ғалабаси халқимизга чексиз гуруҳ-ифтихор бағишлаганини, Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг мамлакатимизда мустақил-

лик йилларида спортни ривожлантиришга, бу жараёнда жисмоний имконияти чекланган спортчиларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга қаратган эътибор ва ғамхўрликнинг улкан самарасини бутун дунёга намойиш қилганини алоҳида таъкидладилар.

Қўтиб олиш маросими асосида тадбир иштирокчиларининг дил сўзларини қоғозга тушурдик.

Абдурахим Абдушукров, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ректори:

— Ўзбекистон спортчиларининг Рио-де-Жанейро шаҳрида ўтказилган ёғи XV Паралимпия ўйинларида қўлга

киритган ғалабалари талаба-ёшларимиз қалбида она Ватанга муҳаббат ва садоқат, ифтихор туйғуларини янада жўш урдирмоқда. Бу ғалабалар мамлакатимизда ёш спортчиларга кўрсатилаётган ғамхўрлик, уларга яратилаётган шарт-шароитларнинг самараси, дейишимиз мумкин. Иқтидорли ёшларимиз спорт билан бир қаторда халқаро фан олимпиадаларида ҳам шундай натижаларга эришганлари барчамизга гуруҳ бахш этади. Шунинг билан айтишимиз мумкинки, иқтидорли талабаларимиз ғолиб спортчиларимиз каби халқаро фан олимпиадаларида ҳам олтин, кумуш, бронза медаллари соҳибларига айланмоқдалар.

Аброр Хидир, тарихчи олим:

— Тарих асли бугундан бошланади, деган гап бежиз айтилмаган. Бугун биз том маънодаги тарихий воқеалар ичра турибмиз. Аждодлари буюк миллатнинг авлодлари шундай буюк ишларга қодирлигини, юртимиз ёшларининг мардлик ва жасоратда, иқтидорида истеъдодда ҳеч кимдан кам эмаслигини, аксинча, мана-ман деган давлат ёшларидан устун эканини исботлади. Спортчиларимизнинг XXXI

ёғи Олимпия ўйинларида халққа улашган, элнинг қаддини, гуруҳ-ифтихорини тоғдек кўтарган музаффар оларининг ҳовури босилмай туриб, яна ғалаба нашидаси, бахтиёр лаҳзалар шуқуҳи қалбларимизни қулғаб олди. Бразилиянинг Рио-де-Жанейро шаҳрида ўтган XV Паралимпия ўйинларида спортчиларимиз эришган натижалар ана шундай туйғуларни бахш этди. Ўйламанки, ёш тадқиқотчиларимиз бугунги воқеаларни ҳам ўз илму ижодлари орқали тарих зарварларига зарҳал ҳарфлар ила муҳрлайдилар.

Улуғбек УСМОНОВ, журналист

Бир ҳовуч дур

ЭЗГУЛИК ҲАҚИДА

Ибн Умар шундай ривоят қилади: “Ҳазрат Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам)дан эшитдимки, эзгуликнинг энг яхшиси ўз отасининг севган одамларига яхшилик қилишдир”.

“Саҳиҳи Термизий”дан

Ҳаддан ортиқ ғазаб ваҳшийлик келтиради ва бемаҳал қилинган дутф обрўни кетказади.

Абу Райхон Беруний

Одамнинг умри аввалида қилган ишлари умрининг охиридаги ишларига ҳам далолатдир.

Абулқосим Замахшарий

Осмонга тупурган кишининг тупуги юзига тушади.

Маҳмуд Қошғарий

Бу меҳнат бирла топсанг парча нон,

Кишининг миннатидан улдур осон.

Сўфи Оллоёр

«Фермер» ижтимоий-иқтисодий журнали таҳририяти жамоаси таҳририятнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилояти бўйича ўз муҳбири Сайёра Салаевага онаси

ГУЛСАРА аянинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

ЎЗЎМЎТЛИ ЮРТДОШЛАР!

“Асака” банк

2016 йил «Соғлом она ва бола йили» деб эълон қилиниши муносабати билан қуйидаги миллий валютадаги муддатли янги омонат турини тақдир этади:

«СОҒЛОМ ОНА ВА БОЛА»

Ушбу омонатга ҳисобланган фойзалар ҳар ойда ёки омонат муддати тугайдан сўнг берилади.

Шу билан биргаликда, «Асака» банк миллий валютада 28 турдаги ва хорижий валютада 14 турдаги қулай шартларда омонат турларини тақдир этади. Омонатларни банкнинг барча филиалларида расмийлаштириш мумкин. Мурожаат учун телефонлар: 120-39-81, 120-39-60, 120-39-63.

Сизнинг омонатларингиз:

- » солиқлар ва мажбурий тўловлардан озод!
- » маълумотлари сир сақланиши тўлиқ қафолатланади!
- » эгалик ва тасарруф ҳукуки ўз ихтиёрингизда!
- » миқдори чекланмаган!

Барча омонатларингиз Фуқароларнинг банклардаги омонатларини қафолатлаш жамғармаси томонидан қафолатланади

“Асака” банк сармоянгизнинг сақланиши ва кўпайишини қафолатлайди!

www.asakabank.uz

Хизматлар лицензияланган

Филиаллар	Код	Телефон
Тошкент шаҳар филиали	371	120-83-13
Наманган вилоят филиали	369	227-15-68
Автотранспорт филиали	371	120-39-95
Навоий вилоят филиали	436	770-21-29
Шайхонтоҳур филиали	371	140-39-36
Зарафшон филиали	436	572-40-14
Юнусобод филиали	371	221-80-67
Бухоро вилоят филиали	365	770-05-19
Сирғали филиали	371	257-44-10
Бухоро шаҳар филиали	365	770-11-27
Тошкент вилоят филиали	371	120-84-13
Самарқанд вилоят филиали	366	233-65-47
Андижон вилоят филиали	374	223-60-74
Афросиёб филиали	366	221-71-76
Асака филиали	374	233-21-99
Қашқадарё вилоят филиали	375	221-07-41
Фарҳод филиали	374	226-96-63
Сурхондарё вилоят филиали	376	770-82-12
Фарғона вилоят филиали	373	244-39-14
Қорақалпоғистон филиали	361	770-60-59
Марғилон филиали	373	237-62-23
Хоразм вилоят филиали	362	228-14-81
Олтиариқ филиали	373	432-19-80
Сирдарё вилоят филиали	367	225-44-03
Қўқон филиали	373	542-61-01
Жиззах вилоят филиали	372	226-43-11

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

Муассис:
Ўзбекистон Журналистлари
ижодий уюшмаси

Бош муҳаррир
Ўқтам МИРЗАЁРОВ

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080-рақам билан рўйхатга олинган.

Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Баҳоси келишишган нархда
Адади: 2850 Буюртма — S-7091 1 2 3 4 5

Таҳририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларга қайтарилмайди.

Телефон: (0-371) 244-32-68, 244-32-88

Тел-факс: (0-371) 244-32-80

Реклама ва маркетинг бўлими: (0-371) 244-32-91

Самарқанд: (0-366) 233-62-12

Топшириш вақти — 20⁰⁰ Топшириш — 20⁰⁰

ISSN 2010-7924

Индекс: якка
обуначилар ва
ташқиотлар
учун — 233

Манзил: 100129,

Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Газета таҳририят компьютер марказида терилди

ва оператор Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Муҳаммадали Мамадалиев

“O‘zbekiston” НМИУ босмахонасида чоп этилди.

Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

www.agrobank.uz

Хизматлар лицензияланган

Мобил савдо стикери мавжуд жойларда тўловни амалга оширишингиз мумкин.

Азиз устозларимизни 1 октябрь “Ўқитувчи ва мураббийлар куни” билан самимий муборакбод этамиз. Барчангизга тинчлик-тотувлик, оилавий бахт ва хотиржамлик тилаган ҳолда қуйидаги банк хизмат турини тақдир этамиз:

Уяли телефон орқали маҳсулот ва хизматлар учун тўловларни Агробанк ҳамда Click компанияси ҳамкорлигида жорий этилган “Мобил савдо” тизими орқали содда ва тез тўловни амалга ошириш хизматидан фойдаланинг.